

DEMOKRACIJA

Politika je kolebanje med ljudmi, ki bi radi prišli in takimi, ki bi radi ostali pa nočejo oditi.

JACQUES DE BOURBON - BUSSET

Leto XII. - Štev. 24

Trst - Gorica, 15. decembra 1958

Izhaja 1. in 15. v mesecu

Evropa in zahodna solidarnost Božični preudarek

Zadnja dva predbožična tedna bosta prav gotovo prešla v zgodovino kot eno izmed odločilnih obdobji, v katerih sta bili volja in možnost uresničenja evropskega združevanja ob istočasni ohranitvi zahodne vzajemnosti, postavljeni pred težko preizkušnjo. Če ne bi Sovjetska zveža malo pred tem tako izvalno zaročljala z berlinskim vprašanjem in opozorila s tem Zahod, da sta mir in ravnotežje sil, posebno še v Evropi, v stalni nevarnosti, bi danes najbrže ne mogli z olajšanjem reči, da je ta preizkušnja v glavnem že mimo, in to z rezultatom, ki ne ruši tistega, kar je bilo pred tem zgrajeno.

Evropska gospodarska skupnost

V Zahodni Evropi imamo trenutno dva organizma, ki se zavzemata za čim tesnejšo gospodarsko povezavo evropskih držav. To sta Evropska gospodarska skupnost ali Skupno tržišče, katerega članice so Francija, Nemčija, Belgija, Nizozemska, Luxemburg in Italija, in Organizacija za evropsko gospodarsko sodelovanje, v kateri je poleg pravkar nastetih še 11 ostalih zahodnoevropskih držav, med njimi Velika Britanija, Avstrija, Švica, Švedska, Norveška in Danska. Toda medtem ko so se članice Evropske gospodarske skupnosti leta 1957 že zmenile o postopku, po katerem bodo združile svoja ozemlja najkasneje do leta 1970 v enotno gospodarsko področje, ki ga bo na zunaj omejeval skupni carinski zid ter bosta v njem promet dobrin in kapitalov ter gibanje delovne sile prosta. Organizacija za evropsko gospodarstvo sodelovanje ni prišla daleč. Anglija, ki je vpliven član te organizacije, se zaradi svoje nevezanosti na Britansko skupnost narodov in kolonije otepa pretesne povezave z Evropo. Zato je zavirala sprejem raznih predlogov in to je bil eden izmed razlogov, da so Francija, Nemčija, Italija, Belgija, Nizozemska in Luxemburg pohitele, ter so na svojo roko ustanovile Skupno tržišče, ki bo s 1. januarjem prihodnjega leta stopilo v prvo fazo svojega uresničevanja.

Od 1. januarja 1959. dalje bodo namreč članice skupnega tržišča v medsebojnem prometu znižale carine za 10 odstotkov in za 20 odstotkov povečale kontingente, ki so v veljavi za medsebojno izmenjavo določenih dobrin. To dejstvo je seveda izvalo zaskebljenost pri vseh ostalih državah, ki trgujejo s članicami Skupnega tržišča, še posebno pa pri ostalih članicah Organizacije za evropsko gospodarsko sodelovanje. Zbale so se, da bi zaradi novih okoliščin trpela njihova trgovina s članicami Skupnega tržišča. Protesti so postajali vedno ostrejši in padale so celo grožnje z napovedjo carinske vojne.

Posebno huda je bila Velika Britanija, ki itak že od nekdaj s sumom opazuje vsako delovanje, katerega posledica bi bila močna in enotna Evropa. Toda tisti Angleži, ki še vedno mislijo tako, so morali očitno pozabiti, da danes ne živijo več v časih Napoleoneve Francije ali Viljemove Nemčije, temveč v dobi komunistične napadalnosti, katere fronta teče skozi sredo Evrope. Pred to nevarnostjo je tudi zanje edini zanesljivi ščit gospodarsko in politično povezana, čimbolj enotna, ne pa razdrobljena Evropa. V tem smislu so

Vesele praznike in srečno novo leto svojemu članstvu in vsem Slovincem doma in po svetu želi

SDZ v TRSTU

začeli govoriti svojim čitateljem razni ugledni britanski listi, med njimi resni »Economist«.

Potreba je bila samo še sovjetski ultimatu v zadevi Berlina, pa so tudi Britanci začutili, da v svojem nasprotovanju evropski združitvi ne smejo iti predaleč, ker bi sicer podžagaljo vejo, na katero se sami upirajo. Na konferenci Organizacije za evropsko gospodarsko sodelovanje, ki je bila pred dobrim tednom v Parizu, so sicer še vedno padale težke besede, seja je bila deloma prav dramatična, toda ni končala z razbitjem Organizacije, njeni člani se niso sprli. Niso preprečili, da bi 1. januarja že začelo živeti Skupno tržišče. Sprejeli so razumen Fanfanijev predlog, da se sredi januarja sestanejo na nove razgovore, na katerih bodo uredili razmere med članicami Skupnega tržišča na eni, in članicami samo Organizacije za skupno evropsko sodelovanje na drugi strani. Dogovor bo najbrže imel obliko večstranskega, torej nekakšnega kolektivnega sporazuma med članicami obeh skupin, ne pa dvostranske pogodbe med posameznimi dvojicami držav.

Atlantska vzajemnost

Tako je preteklo nedeljo nato začel v Parizu Atlantski teden v znaku sporazuma, ne pa sporov in razdvojenosti, česar so se nekateri bali, tisti, ki jim je za-

hodna vzajemnost na poti, pa želeli. Prvi so se sestali zunanji ministri Združenih držav, Velike Britanije, in Nemčije, ki so sklenili, da v berlinski zadevi ne bodo klonili pred ultimatom, ki ga je bil poslal Hruščev. S tem so izpolnili tudi željo Nemčije, ki noče, da bi zahodne sile odstopile od svojih pravic do zasedbe bivše nemške prestolnice in do dostopa v mesto. Odgovor, s katerim bodo sporočili Sovjetski zvezi to svoje stališče bodo zahodne velesile poslale v Moskvo še pred koncem letošnjega leta. Hruščev se je torej zmotil, ko je mislil, da bo z ustvaritvijo nove berlinske krize razbil zahodno za-vezištvo.

Na zasedanju Atlantskega sveta, ki je sledilo, so vse članice odobrile sklep štirih držav glede Berlina in nemškega vprašanja. Poudarile so, da je treba poleg odklonitve sporočiti Sovjetski zvezi tudi razumne protipredloge glede ureditve celotnega nemškega vprašanja in evropske varnosti. Odgovor Zahoda na moskovsko izzivanje torej ne bo samo negativen, temveč tudi pozitiven.

Sovjetski in vzhodnonemški komunisti so se prepričali, da njihov poizkusni tabor ne prinaša zaželene zahodne razdvojenosti, zato napovedujejo, da bo Hruščev svoj šestmesečni »ultimatum« glede berlinske ureditve skrajšal. Pravijo, da bo tudi to svojo obljubo poizrl in že v bližnji prihodnosti prepustil sovjetski položaj v Berlinu vzhodnonemškim komunistom. S takim ukrepom se bo položaj močno poslabšal, in kaj se iz tega lahko izcimti, jeteško uginiti. Dobrega vsekakor ni.

Atlantski svet je pazljivo poslušal poročilo vrhovnega poveljnika atlantskih sil v Evropi generala Varstadta, ki je poudaril, da je treba čimprej ustanoviti prvi obrambni ščit z vodljivimi iztrekli na srednji domet. Deljal je, da stoji danes v Evropi proti 170 sovjetskim divizionom samo 22 zahodnih divizij medtem ko bi jih moralo biti vsaj 30. In se potem je neobhodno potrebno, da se njihovo obrambno moč poveča s tako učinkovitim orožjem kot so vodljivi iztrekli. V splošnem se je general Varstadta pritožil, da nekatere članice atlantskega zavezništva prepočasi izpolnjuje svoje odveze in da njihove

oborožene sile niso dosegle tistega obsega in višine, za katero so se obvezale. Po debati, v katero so posegli razni ministri in vojaški predstavniki je 15 držav članic sprejelo resolucijo, s katero so se obvezale, da bodo z ozirom na stalno sovjetsko nevarnost povečale svojo vojaško pripravljenost, v smislu priporočil vrhovnega poveljnika atlantskih sil v Evropi.

Končno je Atlantski svet proučil vprašanje sovjetskega pronicanja na Srednji vzhod in je v četrtek zaključil svoje zasedanje.

Vesele božične praznike in srečno novo leto želim vsem naročnikom, čitateljem, sodelavcem in oglaševalcem

UREDNIŠTVO IN UPRAVA
DEMOKRACIJE

Dogaški po svetu

še vedno pridržal vodstvo kitajske komunistične stranke. Ze Stalin pa je pokazal, da je vodstvo stranke v komunističnih deželah važnejše kot katerakoli vladna funkcija. Dolga leta predno je postal minister in predsednik vlade, do predsednika republike se sploh nikdar ni povzpela, je bil Stalin že dejanski gospodar države. Zato je pravilneje, če smatramo, da se je Maotsetung samo otreseel neposredne odgovornosti za nehalne dnevo vladno delo ter je s posnemanjem nekdanje Stalinske taktike svojo osebno diktaturo in vpliv praznaprav še bolj utrdil. Odegnil ju je osem javnosti in jima je s tem dal značaj večje neravnopravnosti in stalnosti. Če bo odselej kdo delal napake bodo to drugi, Maotsetung pa bo samo gledal, sodil in po potrebi rezal glave.

DE GAULLE JE DOBIL PARLAMENT, ki je bolj golističen kot on sam. Soustellova Unija za novo republiko in »polistia imajo v njem 189 poslancev, Pinayevi in Duchetovi neodvisni 120, Bidaultova stranka (MRP) in krščanski demokratje 57, socialisti in njim sorodne skupine 42, center (pravi center, levi center, radikali in radikalni socialisti, demokratična levica in republikanski center) 35, razne zmerne skupine 12, komunisti 10 in fašisti 1 poslanca.

Kako je na to razdelitev vplival novi volilni zakon, po katerem je bil v vsakem okrožju izvoljen poslanec, ki je dobil v njem največ glasov, medtem ko so glasovi oddani za vse druge kandidate šli v izgubo, nam kažejo dva dela ugotovitva. Soustellovci in neodvisneži, ki so dobili vsega skupaj 41,28 odstotka glasov sta si zagotovili 66 odstotkov poslanskih mest. Medtem ko so Molletovi socialisti po skupnem računu dali za vsakega svojega poslanca po 80.000, komunisti celo 370.000 glasov, je posamezen poslanec veljal Soustellovce samo po 19.000 glasov.

De Gaulleu se torej ni uresničila želja, da bi dobil parlament, v katerem ne bi bil odvisen takorekoč od ene same stranke. Precej deničarsko usmerjena Unija za novo republiko in neodvisneži imajo v njem absolutno večino. De Gaulle si je gotovo želel močnejšega socialističnega zastopstva, ker bi rad vodil naprednejšo socialno politiko. Tako pa bomo zdaj še le videli kdo bo končno koga: ali bo De Gaulle, kot bodoči predsednik republike, obvladal parlament in dal vladi svoj pečat, ali pa bo v parlamentarna večina močnejša in De Gaulle prisilila da vodi njeno strankarsko, ne pa široko državno politiko.

Odprti sta obe možnosti. Po novi ustavi ima namreč predsednik republike zelo

Časi, ki jih preživljamo danes, so ponekod v bistvu podobni tistim, sredi katerih se je pred skoraj dvatisoč leti v Betlehemu rodil Odrešenik. Stiska je tlačila svet, ljudje so obupani zrlji v temno, svinčeno sivo in težko bodočnost.

Bili so orodje v rokah vladajočih, predmet, do katerega ni bilo treba imeti nobenega obzira. Vsakokratni vladarji ali ozke skupine oblastnikov so samovoljno odločali kaj je prav in kaj ne, v kaj naj se veruje in kaj naj se obsoja. V tistih časih ni bilo dvojnosti Bog na eni, država na drugi strani. Oboje se je zlivalo z dvojnosti v eno. Cesarji so proglasi sami sebe za bogove. Kot takšni so si domišljali, da lahko ustvarjajo božje in človeške zakone. Ni bilo posameznikove pravice, za katero bi smatrali, da jo morajo spoštovati. Nič jim ni bilo svežo, niti človeško življenje, kaj šele njegova svoboda in sreča. Vse to so upoštevali samo v kolikor so mislili, da služi smotrom, katere so si postavili.

Ljudje so služili tem malikom, se pokorili tem naukom, ker družega pač niso poznali. Državabog je brez priziva in brez obveznosti do nekih višjih zakonov, ki bi veljali tudi zanjo, odločala o žitju in bitju svojih podanikov. Kdor pozna zgodovino, ta bi lahko naštel neskončno strašnih krivic, ki so jih nad posamezniki zagrešile tako takratne demokracije kot monarhije, tiranije ali

veliko oblast in polnomočja. Tudi si ne smemo predstavljati, da bi v zmagoviti Uniji za novo republiko in med neodvisneži bili vsi poslanci enakih misli. Gollisti so še na parlamentarnih volitvah leta 1951 dobili 21,5 odstotka glasov, pa so se kmalu razbili in niso odigrali nobene velike vloge. Unija se tega zaveda in zato so zdaj vsi njeni poslanci morali podpisati poseben disciplinarno izjavo. Tako se tudi ona resno pripravlja, da bi si zajamčila odločilen vpliv na oblast.

FANFANIJEVE TEZAVE bi njegovi nasprotniki radi čimprej izkoristili, ne da bi nudili predsedniku vlade čas, da uredi nesoglasja v krščanski demokraciji. Pri tem so se fašisti in komunisti znašli na isti črti. Oboji so zahtevali čimprejše sklicanje parlamenta, ki naj bi imel samo skrajšane božične počitnice, do Sv. Treh kraljev. Socialisti, ki imajo sredi januarja svoj strankarski kongres, in krščanski demokratje, ki bi radi najprej razčistili položaj v lastni stranki, pa so se temu uprli.

Obstoj Fanfanijeve vlade je postal dvomljiv potem ko je parlament v zadnjem času nekajkrat zavrnil razne vladne zakonske načrte. Po odklonitvi zakona o ceni bencinu je vlada zahtevala v parlamentu zaupnico. Pred tem pa je skupina demokrščanskih poslancev izjavila, da bo podprla vlado samo zaradi strankarske discipline, ne pa zato ker bi soglašala s Fanfanijevo politiko. Vsem naj bi šlo za kakšnih 10-15 poslancev. To ni veliko, je pa važno, ker je vlada z njihovo podporo vred dobila v parlamentu zaupnico samo s 3 glasovi večine. Zadeva se je še bolj zapletla dva dni kasneje, ko je vlada, po takorekoč sveži zaupnici, zopet ostala v manjšini z načrtom novega zakona o občinskih tržnicah. Z njim je ministrski svet hotel dobiti v roke orodje za pobiranje nepravilne draginje vrtnarskih in sadjarskih proizvodov v mestih, pa mu je parlament odvezel nujnost in je tako vse še pri starem.

Jasno je, da tako ne more iti dalje. Ali bodo demokrščanski poslanci podpirali vlado svoje stranke ali pa jo bodo onespobili. Razlike, ki jih trenutno razdvajajo, se tičejo v glavnem socialnega programa Fanfanijeve vlade. Ze omenjena skupina demokrščanskih poslancev, ki jo med drugimi vodi nekdanji minister Pella, je po svojih pogledih konzervativna. Fanfanijeve socialne reforme in načrti ji niso po godu. Ker bi rada prisilila Fanfanti, da se jim odreče ali pa odstopi, mu nagaja. Ko vlada predlaga kakšen zakon, ki tem poslancem ni po volji, glasujejo proti.

Fanfanti, ki ima v lastni stranki za seboj še vedno večino in se je s socialnimi demokrati zmenil, da bo vodil aktivno socialno politiko, to ne gre v račun. In tako smo v italijanski notranji politiki pred odločilno bitko, v kateri bo Fanfanti moral pokazati ali zna disciplinirati vrste lastne stranke, ali pa se moral umakniti, vsaj programsko, če ne celo osebno.

oligarhije prav zaradi tega ker so smatrale, da so njihovi predstavniki z vsemi svojimi slabostmi in strastmi nezmožljivi vir občeveljavne, istočasno božje in človeške resnice.

Ali ni tako tudi danes v državah, kjer ne slavijo božiča, oziroma drugih verskih praznikov? Ali ni tudi danes tako tam, kjer uradno zanikajo obstoj Boga in s tem veljavnost verskih resnic in naukov? Ali ni tudi v naših krajih kar precej mož in žena, ki se navdušujejo, da bi tudi pri nas in sploh po vsem svetu zavladal zopet tak družabni red, v katerem bi vladajoča stranka, bolj rečeno vladajoče klike, bile edini izvor prava, morale in svetovno-nazorskega mišljenja? Kot edini merodajni izvor naj bi seveda vse to predpisovale, svobodno določale in spreminjale, preganjajoč z ognjem in mečem tiste, ki se ne bi pokorili.

Tu ne gre za majhne stvari. Pomislimo samo na komune, ki so jih nedavno uvedli na Kitajskem. Človeku so vzeli pravico, da bi živel kakršnokoli zasebno in družinsko življenje. Delati mora tam, kjer mu je ukazano in kar mu je ukazano. Živi pod skupno streho in se hrani iz skupnega lonca. Otroke, če jih ima, prevzema in vzgaja skupnost. Ta mu tudi predpisuje kako se bo oblačil, ker mu daje obleko, ne denarja, da bi si jo kupoval po svojem okusu. Posameznik ne preneha niti v svojem prostem času biti orodje skupnosti, pri čemer je treba pod besedo »skupnost« seveda razumeti tistih nekaj oseb, ki so trenutno na vrhu in imajo moč, da predpisujejo vsakokratno »linijo«.

Če smo od Kristusovega rojstva kdaj preživljali čase, ki bi pretili, da zopet zaživi in prevlada država-bog, potem preživljamo takšne čase prav danes. Zato danes veliko bolj kot kdajkoli prej dojemamo veličino tudi socialnega preobrata, ki ga je s svojim prihodom na Zemljo izzval v človeškem življenju Odrešenik. Proti dotlej edino veljavni resnici, da so država, oziroma njeni predstavniki, izvor vsega prava in morale, je oznanil, da so nad cesarji, kralji, zbornicami in skupščinami resnice, katere morajo vsi spoštovati. Oznanil je, da so posamezniku že od Boga dane pravice, ki mu jih nihče ne sme odvzeti. Da ima vsakdo pravico na lastno življenje, razum in svobodno voljo, s katero celo odloča ali bo zveličan ali pogubljen. Govoril je, da je treba sicer dati »cesarju, kar je cesarjevega«, toda predvsem »Bogu, kar je božjega«.

Med eno in drugo je krščanstvo postavilo razliko. »Državno« ni bilo več istovetno z »božjim«.

Slednje je bilo višje in naj bi omejevalo samovoljo vladajočih, ščitilo »ponižane in razžaljene«, na katere je zasijal topel žarek upanja in tolažbe.

V splošnem ta socialno-revolucionarni pomen krščanstva premalo podčrtavamo. Toda danes, ko se po svetu zopet širijo podobni krivi nauki, kot so bili tisti proti katerim je krščanstvo nastopilo, je prav, da si ob prazniku prihoda Sinu Božjega to priključimo v spomin. Tudi v tem je obsežna nemajhna in živa aktualnost naukov, ki jih je On oznanjal in jih ljudje ne smemo pozabiti, če nočemo izgubiti tega, kar smo z njimi prejeli.

Borba za nilsko vodo

V afriškem kotlu je spet zavrelo; v svežepečeni sudanski državnih kspnosti je prišlo do prevrata, brez krvi, revolucij, požigov in razdejanj. Kdor pozna to deželo in njegovo prebivalstvo, se ni začudil. Med Egipčani in Sudanci obstojajo v temperamentu, srčni kulturi, dostojanstvu, mišljenju in razumevanju prav take razlike kot med Španci in Svedi.

Sudan je afriška dežela, ki obsega nilska področja med Belgijskim Kongom in Ugando na jugu in Egiptom na severu. Na vzhodu sega do Rdečega morja. Steje dva in pol milijona kvadratnih kilometrov površine in devet milijonov prebivalcev. Na severu je to puščaška dežela, v srednjem in južnem delu se razprostirajo bujne savane, na skrajnem jugu pa tropski pragozdovi.

Glavno mesto je Kartum in leži ob spojitvi belega Nila, ki prihaja iz Viktorijanskega jezera z modrim Nilom, ki se spušta z Etiopske visoke planote. Je moderno mesto, ki so ga Angleži zgradili na nekdanjih ruševinah. Je pa tudi eno izmed najvažnejših letalskih oporišč. V tej deželi preobraža Nil z isto eksplozivno silo svoja obrežja v razkošne vrtove kot spreminja pomajkine vode v pravi pek zeljske površine, ki so od Nila oddaljene komaj dva kilometra.

Povprečna temperatura 48 stopinj Celzija v senci nujno spreminja ljudi v ponočnjake. Na tisoče in tisoče Sudancev dremlje čez dan po jamah ob nilskih bregovih pod temnimi strehami košatih dreves. Sele proti sedmi večerni uri se množice zdrmijo, odpirajo se trgovine in pričneta vsakdanje življenje.

Ogromen dreved ob nilski obali je najlepša kartumska cesta. Tu se razvrščajo ogromni vrtovi z lesenimi vilami, kjer so nekoč prebivali britanski guvernerji in visoki uradniki sudanske uprave. Danes tu domuje nova sudanska aristokracija. Kolo usode se je zavrtelo in se vrti dalje kot povsod, pri tem pa škriplje...

Spomenik lorda Kitchenerja so ob prvem navdušenju dosežene državne samostojnosti nameravali odstraniti. Ali kam z njim? No, pa naj ostane, so končno sklenili. Vsako navdušenje se pač v taki vročini že kmalu stopi. Ko so Angleži odšli, so odpovedale hladilne naprave po državnih palačah. Eдини Angleži bi jih lahko popravili, bili pa so tudi edini v Sudanu, ki bi se nad okvarami vznemirjali. Sedaj Angleži ni več, zato tudi ne vznemirjenja. Maleš! (Nič ne det!)

Kljub vsemu pa so Sudanci resnični narod, ne kako mrtvorjeno dete, kot je n. pr. Libija. Sudan ima svojo zgodovino. Nekeč je sudanska dinastija vladala Egiptu. Leta 1819, so Egipčani zasedli Sudan, da bi si tu nabrali sužnjeve za svojo armado in zlata za svoje žepce. Madhijska vstaja je bila predvsem upor proti tiraniji in korupciji egiptovskega uradništva. Egipčani seveda sami niso zmogli Sudancev in so poklicali na pomoč Angleže. Vzhodnoafriška ozemlja so si vsi takrat pridno delili Francozi so se usidrali v Somaliji, Italijani v Masau, Marchantova ekspedicija je rimila vzdolž belega Nila. Tako so se tudi Angleži odločili, da se spet postajajo Sudana. Po dolgotrajnih srdirnih bojih se je generalu Kitchenerju posrečila zmaga leta 1898. Mlad angleški častnik je v bitki pri Ondurmanu prejel ognjeni krst. Bil je to Winston Churchill.

Pol stoletja je Sudan živel pod dvojnim angloegiptovskim gospodstvom. V trenutku, ko so se leta 1951 Egipčani domislili, da z nasilnim udarom proglasijo Faruka za sudanskega kralja, so Angleži pričeli s prebujanjem sudanske narodne zavesti. Ta je leta 1956 pripeljala Sudance do popolne neodvisnosti. Egipčani so se le z negotovanjem sprijaznili z dovršenim dejstvom. Vsa sudanskoegiptovska zgodovina je polna sovraštva med obema deželama. Sudanci se sicer s ponosom omenjajo za Arabe, vendar so dosledni egipčanski sovražniki. Čeprav spaja Nil Sudan z Egiptom, ju prav tako tudi razdvaja. »Resnično, načelno in neizogibno sovraštvo proti Egiptu prinaša Nila, je pred kratkim dejal sudanski aktivni minister.

To trditve si je lahko razložiti. Ze ob kratkem bivanju v Kartumu obiskovalcu ne bo težko uganiti, da je Nil življenjska sudanska žila in prav ista žila napaja tudi Egipt, zato poteka med obema deželama skozi generacije srdita pravda za vodne pravice.

Nil sudanska in egiptovska dojlja

Nil, ki že sto let spreminja egiptovska polja v obsežne bombažne nasade, pomeni za to deželo rodovitnost, bogastvo, življenje ali smrt. Dvokratne letne nilske poplave krotijo danes vodni jezovi od Asuita pa do Asuana. Ce so se egiptovski gospodarji poskušali skozi vso zgodovino polastiti Sudana, se je to dogajalo in se bo najbrž tudi v bodoče samo zaradi tega, ker priteka nilska voda z ene strani egiptovske meje. To pomeni za egiptovsko gospodarstvo stalno grožnjo. Vsak trenutek lahko v Sudanu stopi nekdo na škropilno drevo in na drugem koncu odtoka je življenjskega napajanja konec. Kdor pa bi jezove odprl ob nepravem času, bi povzročil enako katastrofo.

Ze leta 1923. so podpisali pogodbo, ki daje Egiptu 92 odstotkov nilske vode, Sudanu pa 8 odstotkov. Poleg tega so si Egipčani zagotovili tudi pravico veta za gradnjo vodnih zapor na sudanskem ozemlju. Po proglasitvi samostojnosti so tuji strokovnjaki izdelali v Sudanu načrte za obsežno namakalno omrežje, ki bi Nilu odvzelo velike vodne količine.

Ne smemo pozabiti namreč, da je za sudansko gospodarstvo Nil življenjska dojilja.

Gospodarska stalnost je trajala v Sudanu 56 let. Ves ta čas je Sudan s svojo proizvodnjo bombaža in gumiarabikuma (7/8 svetovne proizvodnje) izkazoval aktivno trgovsko bilanco. Prav ta gospodarska zmogljivost je prispevala k sudanski neodvisnosti. Sedaj, po dveh letih svobode, je Sudan zašel v deficit. Samo v zadnjih 20 mesecih so se devizne zaloge znižale od 180 milijonov dolarjev na 12 milijonov.

Sedanja vojaška diktatura v Sudanu je samo en člen verige podobnih dogodivščin v Iraku in Pakistanu, obenem pa je tudi izraz splošnega političnega vrenja na Srednjem vzhodu, to je vidnih in nevidnih tokov in protitokov v arabskem svetu. Ce k temu pristejemo še osebna komolčenja in korupcijo političnih strank, je podoba kar popolna. V sudanskem primeru so vsi ti faktorji složno delovali, poleg tega pa še dva aktualna in življenjsko važna momenta: pogajanja z Egiptom o razdeljevanju nilske vode v zvezi z gradnjo asuanskega jeza, zraven pa še vprašanje bombažnega tržišča.

Poleg Egipta je Sudan največji producent dolgovlakovnega bombaža. Surovega bombaža v splošnem, dolgovlakovnega pa še posebej pa je danes na svetovnih tržiščih na pretek, pa čeprav je Sudan letos doživel slabo leto.

Nerazprodanih bombaževih surovin je

bilo ob koncu sezije po skladiščih v ogromnih količinah, zato bo sudanska ponudba vstevši tekočo leto izredno obilna. Taka pa je tudi svetovna ponudba bombaževine. Svetovno leto 1958-59 cenijo za 2,1 bale več kot pa je znašal lanski pridelek. Na ta način bo proizvodnja surovine za približno en milijon bal večja od uporabe. Pri dolgovlakovnem bombažu je položaj še neugodnejši. Cene surovega bombaža stalno padajo in so že sedaj za 30-35 odstotkov nižje od lanskih. Pri sudanskem izvozu pa predstavlja bombaž 60 odstotkov celotnega izvoza.

Prejšnja vlada je sklenila s Sovjetsijo trgovsko pogodbo za dobavo bombaža v zameno za sovjetske izdelke, čeprav je pred tem vsa sovjetska snubljenja stalno zavračala. Poslabšanje sudanskega gospodarstva je bil gotovo tudi eden izmed činiteljev za odstranitev stare vladavine in postavitev vojaške diktature. Kot znano pa vojaške diktature ne odstranjujejo gospodarskih kriz.

Sudanska dežela je v Afriki precej izolirana in morda prav zaradi tega v srenejšem položaju ter bi taka rada verjetno ostala za vse večne čase. Egiptovskega sosedja se boji, z abesijskimi sosedi je kulturno v očitnem nasprotju, s črnskimi sosedi: z Ugando, Belgijskim Kongom in Francoskim Sudanom nima stičišč.

Vsekakor bo Sudan v afriški politiki igral tudi še naprej določeno vlogo in prav nič ni verjetno, da bi zašel kakorkoli pod sovjetski vpliv.

Bolni možje vladajo svet

O geniju so nekoč dejali, da ga sestavlja 95 odstotkov pridonosti in 9 odstotkov razuma. Pridnost pa pomeni osredotočenost vseh sil na eno samo točko; koncentracijo v eno samo nalogo, ki jo je treba rešiti.

Ze večkrat se je v človeški zgodovini pripetilo, da so se nenavadne zmogljivosti, ki človeka dvignejo visoko nad povprečnost, pojavile kar nenadoma in največkrat šele v visoki starosti.

Najuglednejši zdravniki, internisti zagotavljajo, da nastajajo v trenutku nenadnega človeškega duhovnega vzpona v organizmu fizična obolenja, ki silijo človeški duh k izrednim naporom in izredni učinkovitosti. To pa zato, ker telo samo ni več sposobno večjih naporov.

Bolje kot vsa teoretična modrovanja pa dokazujejo primeri iz vsakdanjega življenja. Ti potrjujejo, da so skoraj vsi veliki možje - bolniki.

Ameriški predsednik

Dwight D. Eisenhower, ki je proti navštevom svoje žene ponovno kandidiral na predsedniško mesto Združenih držav, se je v teku enega leta dvakrat zrušil pod udarci resnih bolezenskih pojavov. Prvič je zbolel na spremembah srčnega ožija. To je bolezen, ki se ne pojavlja od danes na jutri, ampak potrebuje leta in leta za svoj razvoj. Drugič je moral leči zaradi težkega vnetja tankega očrevja. Tudi pri teji boleznih so zdravniki ugotovili, da se je zasnovala že pred četrto stoletjem.

Predbožične skrbi

Prazniki so pred nami. Po domovih so se vtihotpile skrbi: Miklavž, božični prazniki, Novo leto, December je mesec najpomembnejših izdatkov. Obdarovanja pa so stara slovenska izročila, ki jih tudi revolucija ni mogla izbrisati: so košček resnične sreče tako za daritelja kot za obdarovanca.

Kdo naj kupuje darila? Na to vprašanje nam odgovarja ravnatelj največje londonske blagovnice: »Ženske je neprimerno težje zadovoljiti kot pa moške. Ženske so potrpežljive, blago si ogledujejo z vso pozornostjo in le težko jih je prepovori. Tudi tega ravnatelja so poučile izkušnje. V oddelku za kravate, ki jih ženske po splošni sodbi ne umejo izbirati, je prodajalke zamenjal z brhkimi manekenami. In glej, moški nakupovalci se privlačnim prodajalkam niso mogli upirati. Pokupili so tudi najbolj nemogoče samoveznice in metuljčke. Odjem se je dvignil za 50 do 60 odstotkov.

Nato je zamenjal prodajalke klobukov z elegantnimi prodajalki. Zaman. Naj so se mladi lepotic že tako trudili s pokloni in dvorjenjem, lepim nakupovalkam, ženskam niso vsilili niti enega samega klobuka zgolj zaradi »simpatičnih prodajalcev«, Ali so potemtakem ženske v resnici značajnejše in manj podkupljive? Najbrž ne. Očitna razlika med moško in žensko klientelo. Za moške je nakupovanje neprijetno in celo odvratno opravilo, za ženske pa so nakupi pravi užitek, prevsem resna in preudarna odločitev. Delo pa, ki ga človek opravlja prisiljeno in brez veselja, je polovičarsko delo.

Statistike ugotavljajo, da potuje 70 odstotkov vsega narodnega dohodka skozi ženske roke. Vsaka žena porabi povprečno 60 do 90 minut časa na dan samo za nakupovanje. Gotovo je, da mnogi zakoni odpovedo prav zaradi nemarne gospodinjstva, kar pomeni zaradi neekonomičnega nakupovanja.

Hišna gospodinja je takorekoč »poklic-

Niti prvega niti drugega oblenja niso mogli zdravniki odpraviti niti z vestno oskrbo in niti s potrebnimi odpočitkom pred volitvami. Eisenhower je zmagal nad Stevensonom. Napovedi popolnega okrevanja pa niso ravno optimistične. Verjetno je, da ne bo več kandidiral.

Smrtno igračkane

Največji Eisenhowerjev politični nasprotnik Nikola Hruščev je trenutno najmožnejši boljševik Sovjetsije. Tudi ta boluje - po zanesljivih zdravniških izpovedih - na zelo težki sladkorni bolezni. Pojedine, ki jih ljubitelji piščice zelo ceni, pomenjajo zanj pod določnimi okoliščinami igračkane s smrtjo.

Tudi sedaj na hladno odloženi bivši sovjetski ministri predsednik Bulganin je bolan moč. Njegovo bolezen označujejo za nevarnejšo od Hruščeve, kar je v sedanjem položaju za starega komunista prava sreča, saj je vendar prijetnejše umreti na postelji kot pa na morišču ali v koncentracijskem taborišču.

Z naravnost neverjetno živilostjo se že tri leta upira smrti rdeči kitajski cesar, Mao Ce tung. Znano je, da ne boluje samo na težkem vnetju žolčnega mehurja, ampak je ta bolezen v tesni zvezi s spremembami na jetrih, ki jih povzroča rak. Mao vendar živi in celo krepko kriči. Pripovedujejo, da izvirajo njegove delovne sile prav iz fiksne ideje, da so mu ure štete. Mao ne umre, ker je prepričan, da je za to še prezgodaj...

na nakupovalkas. Njene gospodinske spretnosti so za družinsko blaginjo skoraj prav tako važne kot so moževe za uspešno poklicno delo. Tega se žene tudi zavedajo: Zato se tako rade razgovarjajo o najboljših in najcenejših čistilnih sredstvih, o razprodajah, o novih tkaninah, o novih gospodinskih pripomočkih, itd. Nepravilno je, če moški take razgovore označujejo za »neumno klepanje«. Prav zaradi tega klepanja so žene navadno točno informirane o cenah in kakovosti blaga. Skratka žena smatra nakupe prav tako kot orientaci za pravo, resnično umetnost.

Neka ameriška ustanova je naročila sto ženskam in sto moškim, naj kupijo določeno garnituro kopalniške opreme. Izkušnja je pokazala, da so žene isto blago cenejše nakupile, pa čeprav so trgovine uveljavljale načelo fiksne cen. Prav tako so ugotovili, da v trgovinah z lastno pomoštrebo opravijo moški kupci mnogo več nepremišljenih kupij kakor pa ženska. Seveda pa to ne velja za nakup avtomobila. Tu je moški preudaren in tudi izbiren.

Imamo prodajalke, ki načeloma ponujajo moškim kupcem drage izdelke, ženskam pa cenejše. S tem seveda ni rečeno, da ženske ne kupujejo razkošnega blaga.

Zanimivo je, da se pred prodanim pultom sploh spremenijo: pri ženskah govori razum, pri moških srce. Zato so tudi žene preudarnije nakupovalke. Z eno samo izjemo, tako je namreč ugotovil ravnatelj londonske blagovnice, ob božičnih praznikih. Ko gre za nakupe daril, se spet uveljavlja moška narava. Moški so darežljivi, brez slehernih predsodkov, brez kasnejšega kesanja in tudi brez zamenjanja. Kupujejo najbolj nemogoče in nesmiselne reči - in prav s tem pripravljajo obdarovancem največja presenečenja. Žene so izvrstne nakupovalke, moški pa širokosrčni darovalci.

Toliko za napotek v naslednjih treh tednih.

Ameriški zahvalni dan

(Thanksgiving Day)

Mnogi narodi se ob koncu pospravljenih letine s posebnim praznovanjem spominjajo narave, ki jih je tako nesebično založila za dolge mesece enega leta. V Združenih državah je zahvalni dan državni praznik.

Na severnoameriški celini so prvi uvedli zahvalni dan angleški kolonisti, ki so se odpravili čez Atlantik, da bi v Novem svetu našli osebno in versko svobodo. Zgodovinskega dne 2. decembra 1620 so na Plymouth Rocker v državi Massachusetts prvi stopili na ameriška tla.

Prvo zimo jih je od nekaj nad 100 mož, žena in otrok preživel komaj dobra polovica. Njihova prva letina v novi deželi je bila dobra. Majhna skupnost, je zavela v miru in svobodi z najboljšimi upi v bodočnost. Tako se je William Bradford, guverner kolonije domislil, da bi se naseljenci po končani letini morali zahvaliti Bogu za prejete darove.

Priradili so procesijo s službo božjo, nato pa so se še veselili. Guverner je povabil v goste indijskega poglavara Masasoita, s katerim je kolonija živela v miru in prijateljstvu. Poglavar je prišel s svojimi 90 vojaščki. Tri dni je trajala gostija. Obirali so predvsem divje purane s koruzo in sadjem.

Zahvalni dan so od tega leta dalje slavili po različnih krajih Novega sveta, vendar je šele George Washington, prvi predsednik Združenih držav 1. 1789 pripočel praznovanje zahvalnega dne.

Da so praznik letine končno proglasili za državni praznik v Združenih državah je zaslug mrs. Sare Hale, urednice pred

100 leti zelo znanega ženskega lista, ki se je dolga leta energično potegovala za uradno priznanje praznika. Predsednik Lincoln je to tudi storil.

Tako kakor v Standrežu na Goriškem, kraljuje na zahvalni dan na vseh ameriških poledinah tega dne puran. Tudi revežev tega dne ne pozabijo. Po bolnicah, domovih za onemogle, po sirotišnicah, vojašnicah in kaznilnicah jedo na ta dan z veliko žlico. Predsednik Združenih držav pa se tega dne spomni svojih državljanov s posebno poslanico.

Uganka zimskega spanja

V vsem živalstvu so samo sesalci in ptice tiste živali, ki lahko ohranjajo telesno temperaturo neodvisno od temperature okolice, ki jih obdaja. Te živali urejujejo svojo »toplokrvnost« s posebnim toploto urejevalnim sestavom, ki deluje v medmožganju.

»Biološki termotast« toplokrvnih živali urejuje toplotno proizvodnjo v organizmu in oddajajo toplote okolju tako, da vlada pri teh naporih stalno ravnotežje. To urejevanje preneha samo takrat, če dotično bitje narkotiziramo. Tudi med spanjem deloma preneha to delovanje. Zato je tudi tako nevarno za človeka, če ob velikem mrazu zaspi na prostem.

Cim bolj se zniža zunanja temperatura, tem več hrane potrebuje toplokrvno bitje, da lahko vzruže svojo telesno toploto na normalni višini. Blizajoča se zima postavlja sesalce in ptice pred resna prehranjevalna vprašanja. Le zelo redki so tisti sesalci, ki se za določeno prehodno dobo lahko odpovedo svoji toplokrvnosti. Pri tem izenačujejo svojo telesno toploto, toploto okolju, prenehajo s spremanjem hrane in preživljajo najhladnejše živane čase v otrpjenosti, ki je podobna smrti. Presnova v njihovem organizmu se skrči na minimum. To stanje označujemo kot zimsko spanje.

Nobeno človeško bitje si ne bi moglo privoščiti tako pomembnega znižanja telesne temperature kot je to značilno za nekatere sesalce. Psi, mačke, kunce, miši, podgane, morski prašički in druge živali, ki niso usposobljene za zimsko spanje, ne bi prenesle takega znižanja telesne temperature.

Znanstvene raziskave, ki se že dolgo ukvarjajo s fiziološkimi vzroki zimskega spanja, še vedno niso zadostno napredovale. Hormonska raziskovanja pa so v zadnjem času usmerila znanstvenike na nova pota. Vse kaže, da nastopa zimsko spanje je tedaj, že se omejuje določeno delovanje notranjih izločevalnih žlez. Na drugi strani pa se učenjakom do sedaj še ni posrečilo izsiliti umetno zimsko spanje, ki je zimskemu spanju podobno, če živalim vzbriggamo, n. pr. insulin. Če pa kaneje taki živali ne nudimo protisredstva, žival umre ne da bi se zbudila iz takega umetnega zimskega spanja.

Kaj se dogaja med zimskim spanjem v možganih živali? S presenečenjem so ugotovili, da je zunanj živčni sestav tudi pri temperaturah okrog ledišča življenjsko sposoben, da pa možganska skorja deluje le, če znaša telesna temperatura vsaj 20 stopinj Celzija. Ko se zimski spanec pričneta zapreti, se napnejo njegove mišice in zabrepetajo. Sele ko se dvigne temperatura na 20 stopinj Celzija žival lahko nadzira gibljivosti svojih udov. Poizkusi so dognali, da hrčkov slušni živec zaznamuje slišne zvokle le, če se je temperatura njegovega organizma povzpela vsaj na 16 stopinj Celzija. To pomeni, da so živali med zimskim spanjem popolnoma gluhe in da jih ni mogoče prebuditi s kakršnim koli hrupom.

Po dosedanjih raziskavah sodijo, da temperaturni urejevalci ob začetku zimskega spanja prenehajo z urejevanjem toplote. Notranji toplotni termotast pa med spanjem ni popolnoma izklopljen, ker mora vzdrževati temperaturo nad ničlo. Vsak večji dražljaj lahko poževe in funkcijo toplotni termotast. Vprašanje je samo v tem: kateri mehanizem živalskega organizma postavlja toplotni urejevalce izven delovanja. Ce bo znanost enkrat tudi to uganko rešila, bodo mogoče vse drznejše operacije človeškega organizma.

TRGOVINA JESTVIN V DEVINU

Gruden Josip

želi svojim cenjenim odjemalcem, gostom in prijateljem vsele božične praznike in srečno novo leto!

Josip Vizintin
URARNA IN ZLATARNA

želi vesel Božič in srečno novo leto!

Ul. Monache, 9. GORICA

Emil Valantič

KAMNOSESKA DELAVNICA

želi vesel Božič in srečno novo leto!

Ul. Duca d'Aosta, 19 GORICA

Z letalom k striženju ovc

Leta 1788 je angleški kapitan Philipp spustil na avstralsko kopnino majno čredo drobnice. S tem je angleški pomorski nevedoma zasnoval zelo dobičkonosno poklic ovčjega strižca. Iz takrat maloštevilne črede se je zaplodilo več kot sto milijonov ovc, ki so Avstraliji pridobile sloves najpomembnejšega svetovnega producenta surove volne. Ovčji strižec pa zasluzi dnevno tudi do 15.000 lir.

Ljudje, ki se ukvarjajo s striženjem ovc, se morajo prevažati z letali in avtomobili na ogromne razdalje. Ovčje farme so v Avstraliji zelo oddaljene druga od druge. Navadno dela strižec po pet dni na teden, dnevno pa postrize 120 do 150 ovc. Iz tropske države Queensland potujejo strižci 4000 km daleč proti jugu skozi nezgodno vročino in praš. Zeja je njihova poklicna bolezen. Ovc ne strižejo na prostem, ampak v zelo preprostih stajah, kjer dovajajo strizcu ovce pod škarje kot po tekočem traku. Letno postrizejo v Avstraliji okrog 130 milijonov ovc in pridelajo okrog 5 milijonov stotov surove volne.

Božične cvetke

Daleč v davnih tisočletjih se zgublja- jo veliki ognji, ki so jih divja plemena zažigala ob prelomu zime, da bi sredi mraza z njimi preganjala temo. Danes se vsako leto za božič prižigajo drobne svečice in kot je nekdanj visoko gori na severu bila jelka simbol poganskega prazni- ka, tako se zdaj po domovih blešče bo- žična drevesca.

A ni samo jelka znamenje, da se je približal božični čas. Vsak narod, vsaka dežela pozna svoj božični cvet.

Svetonočni cvet

Celo vroči Mehiko pozna svojo legen- do o »svetonočnem cvetu«, kot pravijo domačini rastlini poinsettia. Zgodba je naslednja: ...Neke božične noči je stalo dekletce pred vrati velike katedrale in široko razprtimi očmi občudovalo bogate darove, ki so jih nosili meščani pred Marijin oltar. Bile so to razkošne košare najboljšega sadja, veliki šopi pisanege cvetja, poviti v dragocene čipke in srebrne trakove. Dekletce je bilo žalostno in potrto, kajti doma je bilo vse preveč revščine, da bi zmoglo še tako malo darilce za Madono.

V trenutku pa je deklica čula tih glas, ki ji je prigovarjal, naj daruje Materi božji katerokoli malenkost; vsaka stvar se bo spremenila v čudovito darilo.

Deklica je verjela, ozrla se je krog se- be, in ker ni poleg skromnega šopa bodi-

časte trave zagledala ničesar drugega, je nabrala šop travle in se perila do oltar- ja. Sreče ji je drhtelo od sreče, da more tudi ona nekaj darovati. V veliki polte- mačni katedrali je žarel oltar med gostim oblakom kadila. Dekletce je položilo ravn- ni šop pred Marijine noge. Verjetno se je šele tedaj popolnoma zavedla, kako bedno darilo je bilo to. Ni si upala pogledati Mariji v oči, samo kratko molitveno je zmollila. Ko pa je pogledala Jezuščka, se je čudež že zgodil: na konci vsakega stebelca se je vžgala po ena živordeča zvezdica.

Od tedaj raste ta lepa rastlina po me- hiških travnikih. Zgodbo po še zdaj vča- sih zapoje popotni pevec in spremlja pe- sem na kitaro.

Božji lesec

Pa tudi v Sloveniji, na Notranjskem in v Krasu imamo svojo posebno božično rastlino - božji lesec. Takole pripoveduje legenda: ...Ko sta Marija in sv. Jožef be- žala iz domačih krajev, sta bila močno utrujena. Marija je hotela malo počivati,

pa se je ulegla kar pod prvim drevesom, ki ga je ugodala. Počasi se je spuščal nad pokrajino gost mraz in venomer naraščal. Uboga Marija se je zavijala v tenki plašč, da bi se vsaj malo obvarovala pred zimo. Tedaj je drevec razprostrlo svoje veje, kajti spoznalo je bilo božja popotnika. Korenine so se razmaknile, da se je prikazala žametna ruša in je Marija udobne- je počivala. Toda kljub temu so jo golo- mraznice zbadale kot z iglami v nežna lica. V bolečini je pomislila na oddaljeno ljubljeno domačijo in je zajokala. Solze so ji kapale na zeleno listje grmičevja. In glej! Kamor je padla njena solza, tam se je pokazala majna rdeča jagodica. V hvaležnosti do drevesca pa je Mati božja vzkljknila: »V spomin na to noč boš ze- lenelo tudi pozimi ter poveljevalo spomin najinega bega! In res se je tako zgodilo! V zimskih dneh še vedno zeleni sredi kraških gmajn božji lesec. Na snežnem božičnem prtu pa se blestijo njegove rde- če jagodice.«

Božično drevo

Ze več kot tri stoletja smreke, vsa sijoča v lučkah in polna živopisanih trak- kov, balončkov in daril, predstavlja po domovih sladko poezijo božiča.

Božično drevo, domotožje po oddalje- nih in za vedno izgubljenih stvareh, bleš- čoba snega in drug za drugim izgineva- joči zvoki, veselje pričakovanja - vse nam čara nežnost in domačnost božičnih dni.

V prejšnjih časih naši predniki niso poznali božične smreke; prista slovenska božična navada so jaslice. Navada se je iz skandinavskih dežel razširila najprej po vseh anglosaksonskih deželah, nato pa tudi po ostalem svetu. Povzeli so jo celo »napredni protiverski komunisti in jo

pomaknili na dan »Novega letaa. V srhch zatiranih narodov pa je tudi novoletna jelka ostala neizbrisljiv simbol božične noči.

Tako je namesto velikih ognjev ostalo iz pradavnih časov vse polno drobnih svečk, ki se vžigajo na smreki, kot bi hotele potrjevati čudež vere, podobne ti- sti, ki je pričarala žarečo zvezdico na svetonočnem cvetu, potresla božje drevec z rdečimi jagodicami, posadila teloh in prinaša veselje vsem ljudem, ki so dobre volje.

ZABNICE V SNEGU

Nazaj k naravi

S hladnilnikom je pričelo. Ni mogel in ni mogel stisniti niti ene same vroče stopinjce več navzdol, ali pa tega tudi ni hotel, kar pa je za sezansko teletino približno isto presenečenje. Poklicali smo specialista, strokovnjaka. Popravila je ocenil skoraj prav toliko kot bi bilo stroš- kov za nov hladnilnik. »Veste«, je zagotavljaj strokovnjak, »povišane mezde, po- draženi obratni stroški, socialne dajatve, davki...«

»Lahko si zaboj kar obrdžite.« sem dejal. »Zanj mi boste dali namizni veni- lator.«

Nato so pričele težave s televizijskim sprejemnikom. Ze prvi nastop sprejem- nika je bil dramatičen. Komaj ga je stro- kovnjak nastavlil, je pričel shtinariti. Na zaslonki so se premikale same črne senec. »Ja.« je dejal strokovnjak, »cerkev! Cer- kev je vsega kriva, ta stoji natančno med sprejemnikom in Trstenikom. Valovi ne morejo okrog oglja, vendar bomo nero- dost hitro odstranili.« Strokovnjak je po- stavil anteno, ki je bila tako obsežna kot železniški vagon in tako visova kot cer- kveni stolp. Tako so končno prihajali na zaslonko Eisenhower, Fanfani, Janez XXIII. kar okrog cerkve. Ko je strokov- njak odšel, je še dejal: »Če bo kaj narobe, telefonirajte! Največ težav nastaja prvih šest mesecev, no pa saj imate garancijo.«

Točno po preteku garancije je sprejem- nik umolknil in oslepel. Prišel je stro- kovnjak, odšel in se spet prikazal. Pra- račun je bil močno zabeležen. »Veste«, je dejal, »AV 43-80, PCF 80, E 220 F-350-2 in sinus oscilator.«

»Bašta.« sem zakričal. »In potem, povišane plače, socialne da- jatve...«

»Davki!«

»Seveda! Razumete?«

Ničesar nisem razumel, vendar sem se kar hitro odločil. »Kar obrdžite si skri- njo, zanjo mi boste dali gramofon.«

Tudi »miška« se je upirala. Začelo je povsem nedolžno pri oju. Strokovnjak pa je zadevo zdramatiziral. »Kompresora, je dejal. »Valje bo treba prepolariti in sploh vse pregledati, od vrha do tal.« Preračun

Svetonočno nebo

Predivaste megle ihtijo nad gmajno. V mrazu se izgublja meje dolin. Gabri so otrpnili v zamokli tishini, brinjeve jagode, šipek, robide - vse en sam tih, prozoren spomin.

Burja zaganja se preko ograd - in vendar sem tebe, Otroček, našla! Kot bi od daleč narcise vzdrltele, kot bi ciklame v večer zažarele: o Jezušček, Jezušček, spet sva doma!

Zdaj se vse v eno veselje prepleta, svetonočno nebo se kot sveča iskri. Potrkala bi do vsakega okna, postavila jaslice v vsako srce, objela vse sestre in brate po svetu:

naj bodo veseli, kjerkoli živli N. R.

Na Luni so v skrbeh

Leta 1968 je priobčil glavni dnevnik prestolnice Lune »Lunaparka« naslednje poročilo: svojega vsemirskega reporterja:

Komaj je »Lunin svet«, naša vsemirska raketa pristala na površini Zemlje, na Sorškem polju, so nas obkolili Zemljani, ki sami sebe imenujejo Gorenjci, da bi nas pozdravili. Ko so posteno napasli svo- jo radovednost ter izpustili nekaj bobna- jočih vzkljkov navdušenja, so nam razka- zali vse, kar bi nas po njihovem mnenju utegnili zanimati. Seveda so se zlasti po- stavljali s svojimi letali in raketami. Nekaj pomembnejšega pa med to šaro

nismo našli. Vse, kar so nam pokazali, poznamo, mnogo pa je tudi še takega, kar je pri nas že davno iz mode. Tega jim seveda nismo razkrili, da bi jih ne raz- žalili. Končno smo se Gorenjem za vse lepo zahvalili in jih naprosili, če se lah- ko tudi malo sprehodimo po čudoviti oko- lici.

Seveda so bili takoj za to. Sam pro- metni minister Matija Povh je prevzel vodstvo izleta. Ze ob prvih korakih smo opazili naravnost neverjetne in čudežne stvari. Resno se bojim, da me bodo čita- telji imeli za lažnika, vendar me tolaži misel, da se bodo mnogi obiskovalci - po uvedbi rednih poletov med Luno in Zem- ljo - lahko sami prepričali, da prav nič ne pretiravam.

Na obširnem zelenem travniku smo o- pazili nekaj čudovitega. Od samega obču- dovanja nismo niti do sapa prišli. Končno sem prišel jaz do besede in povprašal prometnega ministra, kako se imenujejo umetniki, ki so zgradili tako čudovit spom- enik in ga postavili sredi parka. Mini- ster je radovedno ogledoval vso okolico in se ni mogel domisliti, kaj naj bi to le- bilo. Ko sem mu dopovedal, kam so obr- njeni vsi pogledi Luninih prebivalcev, se je narahlo nasmehnil in dejal: »Oh, to je samo majna jablan!«

Pripovedal nam je in pojasnjeval, da male jablane ni nihče izmed Zemljanov zgradil, da je sama pognala iz zemlje in se postavila pokoncu. Drevo je bilo visko- koke tri metre, deblo pa ne debelejšje od moje roke, in vendar je bilo drevo do vrha obloženo z rožnatimi krogli, ki so pri- cele poganjati. Nočni hlad je zdaj jih več kot sto. Mesečani dreves ne pozna- mo, saj raste pri nas samo stepna trava, zato mi je zelo težko popisati ta zemeljski čudež.

Ko je prometni minister stopil k ja- blani, da bi nam natrgal nekaj rožnatih krogel, smo mesečani hoteli to namero preprečiti. Prepričevali smo ga, da bi bilo nedopustno uničiti jablano samo zaradi nas. Zopet se je nasmehnil in dejal, da jabolka - tako imenujejo Gorenjci svoje krogle - lahko mirno potrzemo. Vsako leto obrodijo jablana nova jabolka. Lepota drevesa in jabolk pa še ni bilo vse. Ja- bolka smo tudi jedli, in zagotavljam vam, dragi čitatelji, da presega njihov vonj, svež in slaček okus vse, kar si lahko pred- stavlja še tako izbirčen mesečan, ki se v glavnem hrani z letočimi žabami.

Skrivaj sem si ogledoval Gorenjce in kar razumeti nisem mogel, kako da jih pogled na jablano ne gane. Zato sem si to obnašanje razlagal tako, da so Zem- ljani navajeni na takšne čudeže, ker so vsakdanji. Vsaj za trenutek bi jim rad posodil svoje mesečanske oči, očlo bitja, ki je prvič zagledalo obloženo jablano.

Ko smo pri nadaljnih obiskih še dru- gi krajev Zemlje zvedeli, da si Zemljani izmišljajo čarobne vrtove, ne da bi se zavedali, da živijo v pravem pravcatem raju, mi je bilo še težje razumeti naravo teh čudakov. Kaj naj bo drugega kot ča- robni vrt zvezd, na kateri uspeva na mi- ljione in milijone čudovitosti? Bog je Zem- ljane hudo razvadel. Tudi, če bi Zemljani resnično prišli do tistega paradiza, o ka- terem neprestano sanjajo, bi se ga prav tako naveličali in se vedli v njem prav tako brezbrizno kot to počenjajo, ko ho- dijo mimo jablane. Seveda bi si tudi v paradizu izmišljali stvari, ki naj bi bile še čudovitejšje od tistih, ki jih imajo. Pri- tem pa niti ne pomislijo, da bi bili tudi novi čudeži za njih že v kratkem dolgo- časna vsakdanost. Njihova zahtevnost presega še vse meje v taki meri, da se sami postavljajo iz same nezadovoljnosti proti svoji lastni sreči.

To se mi zdi najznačilnejša lastnost Zemljanov. In prav ta me navdaja s stra- hom v bodočnost.

nekaj reči, a ji je bilo očitno močno težko.

»Kaj, Tomie?«

Z roko jo je objela krog ramen. »Teško ti bo tudi po nas, kajne? Nas boš pogre- šala?«

Eva je čutila, kako se ji oči pričenjajo počasi sveteliti k joku in skušala se je pre- magati. Zadnje čase je vse preveč jokala, kot bi se poslavljal od nečesa prelepega - in ne kot da bi šele zdaj odhajala svoji sreči naproti.

»Evy, ali veš da zaslužiš vso srečo, vso živo srečo, ki jo moreš objeti?«

Eva je odmajala z glavo in jo skrila v Tomien objem.

»Ne, Tomie. Res ne.«

Pomisli na Petrov pegasti obraz, ko ji je skušal razlagati sebe. Nekje so pa umirali zadnji zvoki Rahmaninovega klavirskega koncerta.

»...nisem popoln, niti dober ne... Samo jaz sem... in tako težko je biti vedno po- šten do samega sebe.«

Znova jo je zbolelo. Kako je bil Pe- trov glas žalosten!

Tomie jo je gledala in ni vedela, kaj naj reče. Slap zlatega sončnega zaboda jo je splel. Tisoče iskric je pršlo v kuh- njo.

»Tomie, zato ne vem, ali zaslužiš srečo, ker sem uvidela, da sem vedno hotela biti neke vrste drugim-vz-gled.«

»In je to, kar si?«

»Ne, Tomie. Hočem reči, da se ne bom pretvarjala več.«

Zbegan je pred tako dolgo potjo, je pomislila Tomie. Hotela ji je že reči, naj se premisli. Naj se ne vrača, ko ima pri nji svoj dom. Naj se nasloni nanjo. Varo- vala jo bo. Vedno. Toda, s kakšno pravico bi smela vse to reči preplašenemu otroku?

Oba psa sta se zganila in položila gla- vo ob Tomieno koleno. Eva ju je pogle- dala. In kot bi se nagnosko pala ponovne- ga prepričevanja, je stisnila psa k sebi, da bi si ob njunem rdečkastem kožuhu zagotovila zavetje.

»Kako močno ju bom pogrešala!«, jima je šla s prstom počasi preko vdolbine med očmi. Nenadoma se je počutila kot kamenček, ki se je skotalil po mnogovr- stnih bregovih in se pokril z raznolikim mahom, in bila je kot rastlina brez kore- nin. Samo da zdaj ni bila več otrok in si včasih že ni mogla več kaj, da ne bi pomi- slila na vsa pretekla leta, na vse ljudi, na katere se je navezala in kjer je iskala ljubezni.

Odprla je okno.

Zunaj so lepotična grmičevja pričela dišati po večerni rosi in po svežem zele- nju.

Ali čuješ, kako svetla živa voda klo- pce iz stare cevi na vodnjaku in se kot en sam bleščeč žarek spušča v kal, med opozle kamne in v goščo gnilih bilk? Nekje dol med travo se počasi razprši v soncu kot mavrični venček. V lesku podrhteva ozračje in za trenutek se zdi kot bi zdaj potihnilo celo črički in strna- di in kosi in bi sredi sončnega veselja v poletnem poldnevju v svečani tishini za- žarel rdečkasti sij konicatega zvonika.

Celo rahla sapa ostane in preneha bo- žati gole lahti. Orehovo listje zaleskeže v omamni zeleni barvi kipečega življen- ja: vsa cesta je polna duha po otavi, pelinu in medlem vonju našetega radiča. Kakor bi deževalo ognjene plamene, se spušča preko okrušenega zidu cel slap rdečega listja divje trte.

...nikoli te nisem peljala v te moje kra- je. Nikoli me nisi držal v naročju in pri- stisnil k sebi. In vendar čutim vse, kot bi bila od vedno tvoja. Ko si žalosten, delim s teboj trpljenje in ko si vesel, se s teboj smejem. Najdražje si, kar imam. In te nisem smela nikoli objeti...

Ravnina pada v ostro žarečo, komaj razumljivo oranzno sikanje. Na spuščene vaze se z rahlimi božajočimi dotiki vrača svetlozlati soj sonca. Božanje postaja kot neprestano širši kolobar, spreminjač se

v preprost čričkov krik, rešen in brez okraskov, pa do solz ganljiv in lepši od vsega, kar je kdajkoli občutila. Kot uboga bela dlan je, ki se dviga pred njo in išče besedi, da ji pove, kako jo čaka. Eva pa se sklanja do nje in vsa trepete v nedopovedljivi ljubezni. V sencih ji udar- ja in trepeta, raste in se spet približuje - ljubezen, ki ji ne pozna obraza. Ali je mogoče spremeniti temne murve v težko kri? Ali je že mogel kdo nositi v sru- skladost prezrelih grozdnih jagod? Oh, da, tam za vsemi griči in za morji in tujnimi ravninami kliče domača zemlja. Ce jo je Eva pozabila, je bilo to samo za hip. In če je utonil v megli oddaljenih let ljub- ljen obraz, je bilo to samo za kratese trenutek. Vsaka pesem in vsaka domača beseda je zagrinjala tuje ljudi. Vstajala je ljubezen. Zakaj naj bi bilo slovo od tujeve grenko? Pred njo je žarelo v siju iskrenosti in preprostosti. Bleščoba tujih kristalov in nepoznanega zlata je morala izginiti pred vonjem domačega kruha. Besede tujeve so izzvenele, ko se je ogla- sila pesem škrdca. In vsi tuji obrazi so se umaknili v neresničnost, ko je Eva stegala roki proti obrazu, ki ga ni nikoli poljubila, pa ji je bil dražji od lastnega življenja.

Po dolgih dneh deževja je postala tra- va svetlo zelena vse tam ob obronkih Južnega drevoreda, pod širokimi palmami in med razpotegnjenimi hortenzijami, ki so pričele pognati. Nočni hlad je zdaj trepetal nad cestnim ovinkom in prina- šal duh po akacijah in rdečem grmičju. Eva je stegnila roki prede. V njene ude se je pričela znova vračati neka mirnost. Mir je pravzaprav samo popolnoma ab- straktna beseda za tisto popolno skla- dnost občutij in razpoloženja - toda njen duševni mir je izgledal nocoj kot modro nebo in dišal po akacijah in ga je bilo čutiti kot hladni žamet.

Pričela je tiho ihteti, solze so ji polzele

kot pomladni dež, brez težave in brez trpljenja. Kot bi se po vsej dolgi ago- niji odločanja in tehtanja razlilo nena- doma sladko odpuščenje in z njim do- brodnejni blagoslov.

Solza ji je padla na goli laket, počasi se je sušila in ko se je nato ozrla po sobi, se je morala sama sebi rahlo nasmehjati. Pogledala je proti vratom, ali je ni morda kdo slišal - kajti zdi se, da bi vsakdo moral jokati sam, dočim je smeh nekaj takega, kar smejo vsi slišati. Vsak po- samezni predmet se ji je zdaj zdel domač in svež.

Tomie jo je našla z naprej iztegnje- nima rokama in priprtimi vekami.

»Kaj počenjas?«

Eva je pogledala živozeleni predpas- nik:

»Živim.«

Tomie se ji je približala in Eva je mogla videti, kako je v njenih temnih očeh veliko zaskrbljenosti. Mnogokrat je Eva že pomislila, kako so Tomiene oči za očali čudovite, mirne in čiste. Nenadoma se je počutila izredno otroško, s tistimi objokanimi očmi in neumnim odgovorom.

Ponižno je rekla: »Ker sem se zares odločila.«

Tomie je sedla poleg dekleta na nas- lonjač, in zdelo se je kot bi se ji ramena nenadoma zožila.

»Čemu si jokala?«

»Od sreče, da živim. In od kesanja, ker sem pozabila ljudi, ki sem jih nekoč od srca ljubila.«

Tomie je prikimala. Bilo je čisto na- ravno. In kljub bolečini, se ji je rahlo nasmehnila: »Saj boš kmalu doma. Potem bo vse dobro.«

Uklenila ji je roko med svoji. Eva je čutila vso toploto in nežnost in mir. Pal- me in oranževci so se spremenili v orehe in šipek. Sklonila se je in poljubila Tomie. V slovo.

Neva Rudolf

Slovo od tujcev

Podolgovata jedilnica je bila prazna. Se pred mrakom so bili prižgali blekika- ste luči in bržkone so menili, da bo luč primolga do svetlejšega razpoloženja. Pa je nema svetloba kazala samo hladne ste- ne. Zdelo se je, da niti zlati in rdeči plam- ni v kamini ne morejo priklicati doma-čnosti v hišo.

Eva je stopila na debelo sivkasto pre- progo. Gladki temni lasje so za trenutek ujeli košček trepetajočega plamena in ko je naložila na ogenj debelo grčo, ji je mladi obraz zažarel v žaru ognja, a ne v radosti. V njenih očeh je bila zaskrblje- nost. S pogledom je obsla omare, mizo, naslonjače, vaze in cvetje v njih, zavese in okna in široke palme pred njimi. Objel- ja je vsakega od predmetov posebej. Za trenutek je postala, da se je zajetna gos- pa, ki je pravkar pomivala posodo, obr- nila.

»Tomie, prihodnji teden odpotujem.«

Tomie je prestala s pomivanjem, si poravnala živozeleni predpasnik, in šla s prsti počasi preko oči. Moj Bog, kako se je navezala na to dekletce! Vedela je, da ne bo vse življenje ostala v tuji hiši, da se vrne domov - in vendar jo je zdaj stisnilo v grlo, kot da se poslavlja od hčerke.

»Kdaj pojdeš, Evy?«

Bila je edina, ki jo je klicala z ljub- kovalnim imenom, edina, ki jo je vedno razumela, ji vedno pomagala. Eva se je toliko mesecev veselila povratka domov in ko ji je zdaj manjkalo samo še teden dni do odhoda, ji je bilo slovo težko in odločitev grenka.

»Ali zares pojdeš, mala?«

Eva se ji je rahlo dotaknila mokrih prstov. »Moram, Tomie. Doma me pogre- šajo. In on me čaka. Moram nazaj.«

»Vem. - Seveda. «Potem je hotela še

VEŠTI z GORIŠKEGA

DESETA OBLETNICA listine človečanskih pravic

Trošarino bo pobiral INGIC

Skupščina Združenih narodov je 10. decembra 1948 podala svetovno izjavo o pravicah človeka. Te pravice nosi mednarodna listina, ki je po njih prešla tudi ime. Ves demokratičen svet je toplo pozdravil nastanek te listine in svečano proglasitev človečanskih pravic. Po dveh svetovnih vojnah, po zlomu fašistične in nacistične diktature ter ob trajanju in nastanku novih komunističnih diktatorskih vladavin, je svobodoljubni človek nekoliko svobodnejše zadihal v upanju, da bo taka listina pripomogla k ublažitvi mučeniškega trpljenja posameznikov in celih narodov ter k napredku in blagostanju v vsakem oziru. Zlasti smo se listine o človečanskih pravicah razveselili mi Slovenci v Italiji in jo toplo pozdravili.

nistični voditelji, ki je ne privoščijo niti svojim tovarišem, ki se še niso povzdignili do stolčka voditeljev, glavnih in edinih diktatorjev. Kar velja o naših bratih Slovencih in sploh Jugoslovanih, velja tudi za sto in sto milijonov ljudi pod komunistično trdo peto. Govoriti tam o listini človečanskih pravic je zločin, ki se kaznuje tudi s smrtno. Svobode besede ne dovolijo niti najboljšim pisateljem, kot na primer Pasternaku, katerega so proglasili za sovražnika socialistične države in proletariata, ker je njegov roman »Doktor Živago« prejel Nobelovo nagrado. Mislili so tisti, ki so ga za takega proglasili, in mu tudi državljanstvo hoteli odvzeti, da ga bodo striji in prisilili k preklicu romana kot takega in njegove resnične vsebine.

diktature jim prepovedujejo misliti in delovati po naravnem človeškem razumu ter obsojajo podložnike na dolga leta zapora in celo na smrt in to v imenu nasilnosti, ki se čisto skriva pod plaščem ljudskih oblasti in celo verske discipline. Ko je skupščina Združenih narodov leta 1948 izdala in razglasila listino človečanskih pravic, je bilo misljeno in rečeno ter tudi poudarjeno, da se bo osnovalo tudi mednarodno sodišče za presojanje pritožb proti kratenju in nesposojanju človečanskih pravic. Zal takega sodišča še ni, in državljani so takorekoč opeharjeni, ker obstajajo še premnoge vlade, žal tudi v demokratičnem nekomunističnem svetu, ki teptajo pravice človeka in delujejo na tem, da široke plasti ljudstva raznaradijo. Vse v imenu lastne države ki jo obušujejo pogansko ali krščansko, namesto da bi skrbeli za to, da bi država bila z vsemi pravična.

Stiri zapovrstne seje je pretekli teden posvetil goriški občinski svet vprašanju pobiranja trošarine. Skozi 34 let jo je v goriški občini pobirala tvrdka Bozzini in Giochetti. Pogodba zapade 31. t. m. Pogajanja za obnovitev pogodbe niso uspela in občinski odbor je sklenil novo pogodbo z INGIC (Istituto Nazionale Gestione Imposte Consumo), to je z Zavodom za pobiranje trošarine, ki je javna ustanova. Zato je zadeva morala priti pred občinski svet, ki je sklep odbora potrdil z glasovi demokrščanov, naših treh slovenskih svetovalcev, enega socialista in dveh komunistov. Naši svetovalci so pojasnili, da so se odločili za potrditev odborovega sklepa, ker so ugotovili, da s pravnega stališča tvrdka Bozzini in Giochetti ni predložil pravočasno zadovoljive ponudbe.

Tudi odlok o prostem trgovanju odbit

Poslanska zbornica ni potrdila vladnega odloka o prostem trgovanju, ki je imel namen pobijati stalno naraščanje cen na škodo potrošnikov. Vladi je zbornica svetovala, naj predloži v tem oziru raje osnutek zakona, o katerem je pripravljena razpravljati. Tudi tokrat so proti vladnemu odloku glasovali sami demokrščanski poslanci. Ker je bilo glasovanje tajno, ni moči vedeti za imena teh poslancev. Vlada pa zaradi tega ne bo odstopila, ker ji je pred kratkim ista zbornica pri javnem glasovanju že potrdila zaupnico. Nihče pa ne more zanikati, da je demokratska vlada zaradi takih nasprotnikov v vrstah poslancev lastne stranke v krizi, ki jo bodo skušali odpraviti pri medsebojnih razpravah o medsebojnih nesoglasjih. Ker poslanci niso potrdili imenovanega odloka, so takoj ob vsako veljavo določila, da smejo potrošniki kupovati neposredno pri pridelovalcih odnose pri prodajalcih na debelo.

SOVODNJE

V sredo 3. t. m. je bila pri nas občinska seja, na kateri so najprej odobrili rekurz proti sklepu pokrajinskega sveta, da se cesta Gorica-Sovodnje-Zagraj postavi na deseto mesto v seznamu cest, ki bodo prišle pod upravo province, cesta Sovodnje-Gabrije pa komaj na petnajsto mesto.

Nato je prišla na vrsto odobritev dokončne napeljave električne luči na Vrhu. Za to delo je vlada nakazala 4.118.000 lir družba Selveg pa je porabila 3.420.000 lir. kar pomeni, da ostane občini še 692.000 lir.

Občinski svet je razpravljal tudi o imenovanju dveh zastopnikov v komisijo prostega pasu (Zona franca). Naša občina leži po zakonu v prostem pasu, kot je mesto Gorica, zato imamo mi Sovodnje dolžnost in pravico biti zastopani kot so Goričani.

Pri obravnavi proračuna za leto 1959 se je izkazalo, da se dohodki občine sušejo okrog 12 milijonov lir, stroški pa okrog 20 milijonov lir. Primanjkljaj bo torej znašal okrog 8 milijonov lir. Ker pa je izvršni odbor vnesel med stroške tudi tiste za asfaltiranje cest po vaseh, kakor v Rupi, na Peči in na Vrhu, oziroma tistih delov cest, ki jim nalivi povzročajo največ škodo, ter tako pokazal, da hoče skrbeti tudi za naše naselke, so proračun vsi odobrili.

Sledila je formalna odobritev nove lestvice trošarine predvidene za leto 1959, ki je določena po zakonu in je ni mogoče zato spreminjati.

Svetovalci so nato pristali na povešitev sklada, namenjena ekonomatu od 35.000 lir na 60.000 lir. Uradniku, ki upravlja ekonomat, pa ostane nagrada nespremenjena.

Pred koncem je gospod župan predstavil novega živinozdravnika, gospoda dr. Vido. Gospod doktor se je zahvalil za pozdravne besede in izjavil prisotnim, da bo vedno in z vsemi sredstvi na razpolago vsem občanom, kadarkoli bo živina potrebovala njegovo pomoč in se je nato poslovil, želeč vsem obilo sreče in zdravlja pri družini in živini.

Odvetnik Blessi odločen nasprotnik Slovencev

Ob koncu novembra se je v Rimu vršil kongres italijanskih liberalcev. Kot zastopnik Goriške je na kongresu nastopil tudi znan odvetnik Carmelo Blessi (nekdanji Blesich) rojen v Kninu, ki se je postavil odločno proti deželni avtonomiji. Pri tem ni pozabil soliti Italijanom pamet tudi kar se tiče vprašanja slovenske jezikovne manjšine, o kateri tudi za vsebuje, da nima pogojev zahtevati kako zaščito svojih pravic.

Tudi tednik »Tempo« se je oglašil k besedi kar zadeva vprašanje deželne avtonomije in vidi v uveljavitvi nevarnost za obstoj države. Trdi, da bi prišlo tudi pri nas do tistega, kar je prišlo v Poadriju z Nemci. Čudni nekateri Italijani, ki trdijo da nas Slovencev ni, pa vidijo kljub temu nevarnost za obstoj države, če zahteva zaščito svojih pravic.

Brezplačna živinozdravniška pomoč

Zupan goriške občine razglasa, da morajo predložiti prošnjo na prostem papirju do 29. t. m. vsi živinorejci, ki menijo da imajo pravico do brezplačne zdravniške pomoči. Pojasnilo daje občinski urad.

PEČ

V torek 9. t. m. je po mučni bojni bolezni umrla pri nas gospa Marija Čevdek roj. Tomšič, stara 72 let. Po opali smo jo v četrtek 11. t. m. ob lepi udeležbi ljudstva. Pokojnica je bila vzorna družinska mati, mirnega značaja in dobrega srca.

Sin Niko je občinski svetovalec izvoden na listi lipove veje.

Vsi domačini sočustvujemo s pokojnikovo družino zaradi teže izgube. Izrazom sočutja in iskrenega sožalovanja domačinov se pridružuje tudi uredništvo »Demokracije«.

Zdelo se nam je, kot da nam je sam Bog poslal tak zaščitni zakon, in verjeli smo, da nam ga nihče ne bo kratil. Da nam nihče več ne bo kratil naših posebnih pravic in nas še nadalje raznaradoval. Slovenci se zavedamo svojih naravnih pravic, kot so na primer pravica posluževati se materinskega jezika v zasebnem in javnem življenju, pravica vereizpovedi v materinem jeziku, pravica krščevariti slovenske novorojenčke tudi s slovanskimi imeni, pravica častiti naše mrtve, pravica svobodnega izraževanja misli, in tako dalje. Vse te pravice nam je do zloma fašizma Italija vseh vladavin odrekala in nas na vse mogoče načine raznaradovala z namenom, da nas iztrebi s te zemlje, kjer živimo že trinajst stoletij kot avtohtono ljudstvo. Se posebno smo bili pretrčani, da nam listina človečanskih pravic prinaša uživanje vseh naravnih pravic, ker je rimska vladavina svečano razglasila poletji 1945, da bomo vse te pravice res uživali. Rimska ustavodajna skupščina pa je izglasovala tudi posebna določila v našo zaščito in obrambo, in jih vnesla v ustavo.

Po desetih letih življenja listine človečanskih pravic, ki jo je sprejela tudi Italija, smo Slovenci še vedno v položaju nezashčiten jezikovne manjšine in dejansko nezaželenih državljanov slovenskega jezika. Ne samo to, ampak raznarodovanje se še vedno postopoma vodi proti nam, kot na primer v videmski provinci, ker nima trideset tisoč naših bratov niti enega samega razreda osnovne šole s slovenskim učnim jezikom, tamkajšnje slovenske duhovnike pa oblasti in drugi krivo gledajo ter jim nastavljajo povsod same ovire pri izvrševanju bogoslužja in verskega nauka v materinem jeziku slovenskih vernikov.

V Milanu, v Benetkah in drugod po Italiji so se spomnili desete obletnice razglasitve človečanskih pravic in se pohvalili, da jih Italija spoštuje. Toda v Milanu, v Benetkah in drugod v notranjosti države slepo verjamejo geslom, s katerimi se italijanski tisk in italijanski politiki ter državni ponašajo, da vlada v Italiji demokratično slišna na spoštovanje človečanskih pravic. V Milanu, v Benetkah in drugod morda ne vedo, kaj z nami oblastva uganjajo in kako nas na vse mogoče načine zapostavljajo in prezirajo. Treba bo poskrbeti, da Slovenci v Italiji seznanimo širšo italijansko javnost s težko usodo nezaželenih in deloma brezpravnih, ki jo živimo in moramo prenašati. Italijanski narod, preprosti italijanski narod ne nosi hudobije in sebi in verjame, da bo obsodil vse šoviniste in tudi vsa oblasta, ki ravnajo z nami kot z nezaželenim ljudstvom drugega jezika. Dokler se ne zganemo, da objavimo prav vse, vse dokumente našega trdega in krivičnega položaja, bodo vsi verjeli, da uživamo vse pravice, ki nam jih ustava priznava in listina človečanskih pravic našta.

Na drugi strani se ob tej desetletnici spominjamo težkega položaja, v katerem živimo naši bratje v matični državi, kjer vlada trda peta materialističnih komunistov, ki ne dovoljuje niti najnovnejših naravnih pravic svobodnega življenja.

Svoboda besede imajo tam samo komu-

+ -

V torek 9. decembra je v Gospodu zapala naša draga žena in mati gospa

Marija Čevdek roj. Tomšič

stara 72. Pokopali smo jo v četrtek 11. tm Ugrabila nam jo je zavrtna bolezen, Zanjo globo žalujemo! Zahvaljujemo se s tega mesta vsem, ki so našo blago pokojnico tekem njene bolezni zdravili in tolažili, vsem ki so se pogreba udeležili in pri njem pomagali ter vsem, ki z nami sočustvujejo in nas tolažijo.

DRUŽINA ČEVDEKOVA
s Peči št. 37

Pa glej! Pasternak se je ovekovčel in odklival še višje od Nobelove nagrade, ko je pisal Hruščevu pismo in prosil, naj mu državljanstvo ne odzamejo ter ga pušče živeti v Rusiji, ker bi tujina pomenila zanj smrt. Tudi v tem vidimo veličino Pasternakove duše, Pasternakovega srca. Odpovedal se je Nobelovi nagradi, to je nekaj milijonov lir, in s tem pokazal komunistom-materialistom, koliko je resničnemu pisatelju demokratičnih načel in človečanske vzgoje do denarja, ki ga oni, komunisti, v kapitalističnih državah, kjer ga imajo na obilje in z njim slavno živijo, zaničujejo kot socialno zlo. Doma, kjer oni vladajo, pa denar naravnost obušujejo in z njim živijo v cesarskem razkošju, kot je primer maršala Tita, ki pohaja po svetu kot »velik politik« in uživa ter pri tem trosi in razsipa denar podložnega brezpravnega jugoslovenskega ljudstva. Jovanka pa, pišejo listi, nosi na sebi več dragocenih okrasov kot katerakoli druga najbogatejša dama Evrope. Tako si strežejo na račun žuljev delovnega ljudstva komunisti in komunistke, ki sicer klevečajo vsemogoče s izkoriščevalni kapitalistični družbi.

Tako vidimo torej, da ljudstva, posamezniki in skupine ter celi narodi, na sto in sto milijonov ljudi, ne samo, da ne uživajo človečanskih pravic, ampak da nimajo niti pravice pritožiti se, ko jih določeni režimi raznaradujejo, držijo pod trdo peto

Božično in novoletno voščilo

Vodstvo Slovenske demokratske zveze v Gorici vošči vesele božične praznike in srečno novo leto 1959 vsem Slovincem v Italiji, v matični državi in povsod, kjer koli bivajo po svetu. Letos obhajamo deseto obletnico razglasitve mednarodne listine človečanskih pravic. To naglašamo zato, ker predstavlja ta listina dokaz trpljenja in mučeništva človeškega rodu ob tolikih zmotnih ideologijah in vladavinah, ki na njih slone, hkrati pa tudi dokument, ki je klic izmučenega človeštva po pravičnem demokratičnem, strpljivem ter mirno ljubebnem sožitju narodov v svetu. Listina človečanskih pravic pa ne velja samo narodom kot skupinam, ampak tudi posameznikom, ki trpijo krivico, ko jim kdo pravice človeka osporava in tepta. Naša jezikovna skupnost v Italiji se šteje med tiste, ki trpijo krivico, ker je še vedno predmet napadov od strani hudobnih sovražnikov slovenstva ter zapostavljanja od strani vladnih organov. Upamo in trdno verujemo, da bo zmagala v svetu beseda Jezusa, ki je trpečim narodom in ljudjem oznanil vlado pravice in resnice. Verujemo, da po Jezusovem nauku končno vendarle zmagava pravica nad krivico, da bo tudi naši skupnosti dano živeti objuljeno ljubezen med narodi. Zato ključemo: naj svetla luč Jezusa Zveličarja iz bellehemske italice posije v domove in srca vseh naših dragih bratov in sosedov Italijanov. Trpečim, naj ta božična luč vlije novih upov in novih moči, da bodo lahko vztrajali do zmag, državnim in drugim odgovornim činiteljem pa naj pokaže na te trpeče in na dolžnost ki jo imajo, da trpljenje odpravijo.

VOĐSTVO SDZ V GORICI

Strah politično neopredeljenih

Naši mladini, pa tudi odraslim

Politična opredelitev in politično delovanje državljanov predstavlja dolžnost in vrline, ki odkljuje vsakogar. Javno udeleženje človeka-državljana je dolžnost in pravica. Družba ni last te ali one osebe, te ali one skupine, struje, stranke ali ideologije. Družbo tvorijo posamezniki, ki so hkrati njen sestavni del. Družba je naravni zakon človeštva in ima za pogoj enakopravnost vseh posameznikov, ki jo sestavljajo, ali pa ni več družba, ampak množica, čreda brezpravnih pod vodstvom nekoga, ki se dviga nad družbo in ji poveljuje iz samolastnih, zgolj sebičnih namenov. V sodobnosti imamo samozavestne diktatorje, ki družbi ukazujejo iz lastnega nagiba in v lastne, zgolj sebične namene in cilje, pa tudi stranke, ki se dvigajo nad družbo in žive izven nje ter družbi narekujejo življenjske pogoje in jo držijo v pasti.

Eni in drugi, osebni diktatorji in stranke diktatorice se poslužujejo politične nasilja, da se le ohranijo na oblasti in jo po svoje izvršujejo. Okoli osebne diktatorja, kot je bil na primer napihnjene Mussolini, se zbirajo koristolovci vseh vrst, ki se diktatorju klanjajo in približujejo, da le uživajo neko korist na račun družbe in posameznikov, ki družbo sestavljajo. Diktatorsko stranko zopet podpirajo koristolovci, ki proti svoji izpričani ideologiji stranko diktatorico tako ali tako podpirajo na škodo svoje lastne ideologije in vse družbe. To so odpadki in izpričniki človeške družbe, ki ni nastala po naravnem zakonu zato, da služi posameznikom, niti ne tej ali oni stranki in človeško izumljeni ideologiji, ampak samo zato, da naravni zakon pravičnejše izvaja in koristi posameznikom in skupnosti.

Diktature so izjema, ki lahko družbi služi ali pa škodi. Malo je primerov diktature prve vrste, veliko pa druge vrste. V prvem primeru ni moč trditi, da je diktatura zlo, ker sta njen končni namen in cilj obedi skupni blagor družbe. Tako na primer v vojnih časih, kadar vlada neke vrste diktatorski zakon, kateremu se državljani, razen zlobnih in premišljenih sovražnikov demokratične družbe, rade volje podvržejo in ga ubogajo, ker vedo, da gre za disciplino, koristno za blagor skupnosti in ne za kako osebno ali strankarsko diktatura.

Demokratičnost sodobnih državnih ustav in vladavin pa nudi pogoje za nastanek osebnih in strankarskih diktatur. Zapeljivci vseh vrst, ki imajo pravico tudi najbolj neumne in drzne besede, da zagovarjajo in podpirajo skrajno neutemeljene in prevratne ideologije, imajo v demokraciji vse pogoje, da se uveljavljajo. Odd sodobno zlo tolikih in tolikih diktatur, ki pričajo o nepravilnosti uveljavljanja že samega pojma demokracije in povzro-

čajo človeštvu samo gorje in solze, pa mučeniško trpljenje v državah brezpravnosti pod to ali ono diktatura. Take diktature so žal priča in dokaz nezrelosti človeštva, za demokratično družabno življenje. Dialektiki vseh vrst, ne samo materialistični, zavajajo posameznike, skupine in velike množice s spretno zlagano besedo, da se le dokopeljo do cilja. Po tem uvodu, ki bi lahko bil še zelo daljši, pridem do žalostne ugotovitve, da se široke plasti državljanov, na žalost zlasti izobražencev nočejo politično opredeljevati. Tako imamo gibanja vseh vrst, od nižje izobraženih državljanov pa do visokošolcev, ki nosijo naslove nepolitičnosti, nestrankarnosti in podobno. Trdijo, da se ne marajo zameriti nobenemu; da želijo slovensko živeti v miru z vsemi in v globoki ljubezni do domovine.

Ti ljudje so vsi v veliki zmoti, ker na ta način podpirajo diktatura. Nič boljšega si diktatorji ne želijo, kot da nimajo nasprotnikov in njihove kritike. Vsi tisti, ki se proglašajo za politične neopredeljene in za nadstrankarje svoje domovine ne ne in za nadstrankarje svoje domovine in v okovje in pod diktatorjevo peto. Ljubezen do domovine je pravica in dolžnost, je treba izkazovati z delovanjem za obrnitev svobodne domovine, kjer naj bodo tudi vsi posamezniki svobodni v pristo izvoljenem zakonu.

MIKLAVŽEVANJE akademskega kluba

Akademski klub je s pomočjo naših dobrih ljudi poskrbel tudi letos za miklavževanje na nekaterih podeželskih soolah.

Po klubovi zaslugi se je Miklavž spomnil otrok iz Gabrije pri Sovodnjah, s katerimi se ni srečal že več let, iz Jamelj, Jazbin in Skrljevega. Otroke prvih dveh

Akademski klub v Gorici želi vsem Slovincem prijetne božične praznike ter srečno novo leto 1959.

vasi je obdaril in obenem tudi primerno poučil v petek 5. t. m. zvečer, ostale pa v soboto 6. t. m. Poseben sprejem so Miklavžu priredili otroci iz Skrljevega. Ti so namreč po vodstvom poštovnovalne gospodične učiteljice pripravili majhno akademijo z deklaracijama in petjem ter tako pokazali, da res zaslužijo zanimanje, ki jim ga posveča nebeski dobrotnik.

Zahvala
Akademski klub v Gorici se iskreno zahvaljuje vsem dobrotnikom, ki so omogočili Miklavžu, da je tudi letos obiskal in obdaril lepo število otrok na našem podeželju.

pravijo Italijani. Po naše bi rekli: »Zajcem nudi sovražnik diktator prosto, z zlatom takovano pot.«

Kaj nam pomaga veliko število visokoškolskih izobražencev, če ostajajo zgolj kruhborci, ki se ne marajo postaviti v bran svojih in narodovih pravic v državi, ki nam nudi vzorno demokratično ustavo, hrati pa je v določilih, ki se nas tičejo, ne izvaja? Kako naj se naša jezikovna skupnost ohrani pri življenju, če jo tisti, ki imajo nalogo in dolžnost biti njeni voditelji, zapuščajajo?

Državljanjski zakoni jamčijo vsakomur prosto javno udeleževanje zato se nikomur ni treba bati preganjanja in hudih posledic. Samo strahopetci, pa kake širokoustne mevrje najdejo izgovor za svojo neopredeljenost.

Tistim pa, ki so izven matične države, ki je trenutno pod rdečo diktatura, velja isto pravilo, isti nauk. Zaman je skrivati se pod zastavo neopredeljenosti, ker s tem ne bodo rešili naroda in domovine iz železnih okovov. Treba je organizirati in gibanja, ki so nasprotna komunističnim robotom. Komunistem je treba vselej in povsod pobijati in mu kljubovati! Le na ta način priče preje ali slej do zloma rdeče diktature in do osvoboditve.

S.

Deveti občni zbor Slov. demokratske zveze

Kljub slabemu vremenu so se delegati SDZ v zelo lepem številu zbrali v nedeljo, dne 14. decembra v dvorani Zveze, v ulici Machiavelli 22-II., da pregledajo in ocenijo delo odbora od zadnjega občnega zbora SDZ, in izdelajo načrte za bodoče delo.

Občni zbor je otvoril predsednik Slovenske demokratske zveze, dr. Josip Agneletto, ki je pozdravil številne prisotne. Prebral je tudi voščila goriške SDZ. Po dnevnem redu zborovanja so člani Ožjega odbora podali svoja poročila.

Predsedniško poročilo

Dr. Josip Agneletto je v svojem poročilu med drugim dejal tudi tole:

Tudi letošnji občni zbor se vrši v znamenju borbe slovenske narodnostne manjšine v Italiji za obstoj in pravice našega naroda na zemlji, ki je bila zaradi vojnih dogodkov odcepljena od matičnega naroda in države.

Naš položaj je zelo težak, kot je težak naših bratov koroških Slovencev. Ali stvarnost je taka kot je. Nič ne pomaga tožiti in tarnati. Od nas je odvisno, ali se vzdržimo in ostanemo, ali podležimo in izgine, potem ko so naši pradedje skozi 1.400 let kljubovali in živeli na tej naši krasni zemlji.

Od nas samih je odvisen naš obstoj. Imamo šole, imamo kulturne ustanove, imamo časopise in politične organizacije. Našega jezika se ne preganja, tudi če se ga zapostavlja. Ali kar nam manjka, je narodna zavest in volja, da ostanemo zvesti svojemu narodu in jeziku. Ta narodna mlačnost in brezbržnost izvira iz politične opredelitve Slovencev. Največ je pristaše komunistične stranke, ki gotovo ne vzgaja slovenskih članov in pristahev v narodnem duhu, ampak v duhu fratelance. Ta fratelanca je rak-rana, kri-va nazadovanja naših šol. Kaj pomagajo vse naše šole na papirju, če so več kot na pol prazne zato, ker Slovenci ne pošiljajo vanje svojih otrok. In to ne samo delavci ampak tudi takozvani meščani, ki so dobro preskrbljeni in neodvisni. Hlapčevska natura je še vedno vkoreninjena v mnogih naših ljudeh, spremlja pa jo še pomankanje slehernega idealizma, ker ga je pri mnogih zadušil materializem.

Slovenska demokratska zveza ima kot politična organizacija dolžnost, da preudari, kaj je Slovencev v tem položaju storiti.

Združitev vseh narodnozavednih Slovencev v eno organizacijo je nemogoča dokler (titokomunistična stranka z denarjem in kominformistična partija s strahovanjem priklepata narodno še zavedne Slovence na partijski voz. Sicer pa je s komunisti sklepali dogovore brezplodna stvar. Zato ni misliti, da bi mogla kakšna nadstrankarska slovenska organizacija, to je »Narodni svet«, plodno uspevati, ker je nemogoče, da bi mogli v taki organizaciji z izključno narodnim značajem, smotrom in ciljem odkritosrečno, požrtvovalno in brez zadržanih teženj sodelovati ljudje komunističnega prepričanja in morale z diametralno nasprotnimi idejami tudi glede narodnosti in narodne zavesti. Mi bi pač krvavo potrebovali enotno organizacijo, kot je nemška v Južnem Tirolu. Ali tam ni komunistov in tudi ne titovcev. Tam imajo eno samo stranko. Tako je bilo tudi pri nas pred prvo svetovno vojno.

Za tako nadstrankarsko organizacijo je potrebna skladnost vsaj osnovnih idej udeležencev, drugače je že v naprej obsojena na neizogibno smrt.

Je pa SDZ bila in je za skupno sodelovanje z vsemi Slovenci v Trstu, katerim je narodno načelo bistveni del cilja in programa. Tako je lojalno sodelovala in misli sodelovati s Katoliško skupnostjo in z vsemi ostalimi Slovenci, ki se zavedajo, da so Slovenci in hočejo to tudi ostati. Farizejskih sopotnikov pa se moramo izogibati. Ljubši mi je odkrit sovražnik, kot prikrit sopotnik.

V Dolini je bil letos prvi povojni tabor, ki je uspel. Namen taborov je poleg razvedrila boj proti malodušju in kompleksu manjvnosti naših ljudi. Zato moramo s tabori nadaljevati.

Naše ljudi je treba prepričati, da so pravice slovenske narodnostne manjšine zajamčene z ustavo italijanske republike, da so Slovenci enakopravni državljani in da se morajo kot taki obnašati. Zakon je na naši strani. Nasproti pa so nam ljudje, zlasti krajevni činitelji. To so ostanki zastarele miselnosti o absolutni državi in enem samem enakopravnem državnem narodu, ki so pri mnogih naših sosedih italijanske narodnosti še vedno v veljavi. Ničesar jih ni naučila zgodovina, nič zadnja vojna, nič italijanska ustava in mednarodna pogodba o enakopravnosti narodnostnih skupin v eni in isti državi.

Prav zato se Londonski sporazum še vedno ne izvaja. Ta sporazum nam, žalihog, ne daje tistih pravic, ki nam jih je zagotovil »Tržaški statut« v okviru STO, kjer smo bili popolnoma enakopravni s slovensko kot enakopravnim uradnim jezikom. Ali priznava nam določene pravice, ki bi dale Slovencev, če bi se izvajale, zavest enakopravnosti z italijanskimi sosedi.

Napisi na cestah, na ulicah, na javnih poslopih kjer je 25 odstotkov Slovencev; slovenski jezik na sodnih, na občnih, na uradnih, na pošti, železnici, financ in vseh državnih uradih. To je, kar bi rodilo v Slovencu občutek enakopravnosti in enakovrednosti in pobijalo kompleks manjvnosti.

Zato je treba storiti vse, da se Londonski sporazum izvede.

Visok funkcionar v Trstu mi je dejal:

»Kaj je par napisov? Sole, šole, te rešujejo naroda. Odgovoril sem mu: Oni skromni slovenski napisi na ulicah in na javnih poslopih dvigajo zavest, utrujejo čut enakopravnosti Slovencev in slovenskih šol, s tem pa tudi dolžnost, te šole pohajati. Prazne šole ne morejo rešiti naroda pred pogubljenjem.

Zato je za nas Londonski sporazum in njegovo izvajanje pri vsej površnosti in slabosti, vendar činitelj visoke moralne vrednosti za povzdigo narodne zavesti naših ljudi.

Nekateri znaki kažejo, da namerava rimska vlada sporazum izvesti. Podtajnik ministrstva zunanjih zadev Polchi je to izrečno naglasil v rimskem parlamentu. So pa težkoče. Vlada noče predložiti sporazuma v odobritev parlamentu, ker se boji kritik in tudi morebitnosti, da sporazum ne bi predl. Misli pa sporazum izpeljati brez predhodne odobritve parlamenta, tako bi sporazum ne postal zakon, ki bi vezal vse državljane in zlasti sodnike. V tem tiči ravno tista ost, da ti vsak najnižji uradnik lahko zabrusi v obraz, da ni dolžan spoštovati vladnih instrukcij, ki nimajo zakonske moči.

Zato morajo države podpisnice Memorandoma vztrajati, da se sporazum pravnojavno objavi in da kot zakon veže vse državljane.

Naše šole še niso sistemizirane. Sindikat slovenskih šolnikov, ki ga podpirajo politične stranke, se za tako ureditev zavzema.

Italijansko gospodarstvo se je pričelo pripravljati na Evropsko skupno tržišče, ki prične 1. januarja svoje delovanje z znižanjem carin za 10 odstotkov. Skupno tržišče bo omejilo suverenost posameznih držav in bo s tem pospeševalo evropsko miselnost, ki bo odtehtala narodnostno nestrpnost in s časom tudi onesobila šovinizem. Prav evropska miselnost in evropski duh bosta s svojo širokosežnostjo najboljša zaščitnika narodnostnih manjšin. Zato morajo biti vse narodnostne manjšine za Evropsko skupnost, in zanjo smo tudi mi.

Naravno je, da vidi komunizem v Evropski skupnosti, ki se snuje prav zato, da prinese svojim narodom blaginjo, organizacijo, ki križa njegove načrte: z bedo in siromaštvom goniti ljudske množice v komunistični jarem. Kjer ljudstvo dobro živi, tam ni komunizma: Amerika, Kanada, Anglija, Avstralija nas to uče.

Tudi tržaško gospodarstvo pričakuje razmaha od Skupnega tržišča in Evropske skupnosti. To je njegova poslednja nada, potem ko se je splošna carine prosta cone razbila ob egoizmu italijanskih mest. Dežela Furlanija-Juljska Krajina se v Rimu pripravila, porod pa ne bo brez bolečin. Fanfanijeva vlada, če ne pade, jo bo izvedla. Rim je za to, da postane Trst prestolnica nove dežele. Tudi v novi de-

želi se bodo morali Slovenci boriti za svoje pravice.

V tržaškem občinskem svetu je na krmlu koalicija treh strank z demokršćani, republikanci in socialdemokrati. Od dejanj te koalicije bo odvisno naše zadržanje nasproti njej.

Odnosi SDZ do drugih tržaških strank so znani. SDZ hodi po poti, ki je začetna in v našem programu: narodnost, vera naših očetov, svoboda in dostojanstvo človeka, demokracija s socialno pravdnostjo in s pravico delavca do soudeležbe na dobičku podjetja.

V enajstih letih svojega obstoja ni SDZ menjala niti svojega imena niti svojega programa. Po začetni poti je hodila in se borila. Kot njen predsednik sem se strogo držal te poti skozi vseh enajst let.

Dokler so bili naši kraji sestavni deli STO, smo bili za STO in njegovo uresničitve. Ko pa je leta 1954 Londonski spora-

Tajniško poročilo

V imenu tajnika SDZ je tajniško poročilo prečital prof. Rudolf, ker se je tajnik zakasnili. Iz tega poročila posnemamo glavne misli.

Od zadnjega VIII. občnega zbora je Ožji odbor SDZ zasedal dvainštiridesetkrat, Siroi odbor pa 11 krat. Pri tem seveda niso vštete številne seje koordinacijskega odbora s SKS, sestanki z našimi pristaši po podeželju in številni volilni shodi in zborovanja, saj smo se v tem času kar dvakrat, 1. 1956 in 1958 predstavili s Slovensko listo na občinskih volitvah.

Poleg volilni shodov je SDZ priredila po Hruščevem spokornem romanju v Beograd tudi več informativnih zborovanj

Seja širšega odbora SDZ

Bo zaradi zadržanosti nekaterih članov v nedeljo, 4. 1. 1959 ob 10 uri v prostorih Zveze.

ODBOR

po vseh večjih krajih Gornje tržaške okolice in v Dolini. Tudi s to in s podobnimi akcijami je SDZ v okviru svojih skromnih moči izpolnila svojo dolžnost, da pravilno obvešča slovenskega človeka o dogodkih, ki zadevajo tudi njega osebno, kar v ostalem sproti in vestno opravlja naše glasilo »Demokracija«.

SDZ je v tem času deloma v sodelovanju s SKS, nekajkrat tudi z drugimi slovenskimi političnimi skupinami sprejela, odposlala in publicirala vrsto resolucij in protestov narodnega, političnega

Trí važne obletnice

110-letnica ustanovitve „Slavjanskega društva“ v Trstu

6. decembra 1848 je bila ustanovljena v Trstu od slovenskih in hrvatskih narodnjakov prva slovenska narodna organizacija »Slovjansko društvo«, ki je sprejel obširen narodni program kulturne vsebine.

Letos poteka 110-letnica od prvega kulturno-političnega javnega nastopa Slovencev in Hrvatov v tržaškem mestu. Pred desetimi leti je že Slovenska prosvetna Matica lepo proslavila ta redek, pomemben jubilej, ki zasluži da se ponovno osveži kot važen mejnik v naši narodni zgodovini.

70-letnica ustanovitve Ciril-Methodove šole

Letos obhajamo tudi 70-letnico Ciril-Methodove šole.

Dolge so se borili naši predniki in dokazovali naš obstoj v Primorju. Še danes stoji poslopje Ciril-Methodove šole, dokaz truda in požrtvovalnosti slovenskega človeka, čeprav danes, žal ne služi svojemu vzvišenemu namenu.

40letnica Cankarjeve smrti

Na letošnji Miklavževski je minulo štirideset let, odkar so pokopali v Ljubljani največjega slovenskega pisatelja Ivana Cankarja, ob samem rojstvu slovenske svobode. Tudi to največjo slovensko kulturno last so si prilastili komunisti, čeprav se je Cankar bojeval zoper nasilje in za svobodo naroda, iz katerega je izšel. Na srečo Cankar ni doživel komunističnega »svobojenja«. Verjetno bi ne umrl naravnem smrti, če bi mu Bog naklonil še vsaj tri desetletja življenja.

Cankar je bil in ostaja za ves slovenski narod apostol resnice, demokracije in svobode. To pa niso načela današnjih komunističnih samozvancev, ki činično proslavljajo zaplenjenega mrtvega Cankarja.

Miklavževanje Slov. dobrodelnega društva

V nedeljo 7. dec. popoldne je bil na seđu SDD v Trstu, v ul. Machiavelli 22-II pravi živčev. Naša šolska mladina je pričakovala prihod sv. Miklavža.

Koliko zadovoljnih in hvaležnih obrazov! Res, vsa hvala in čast neumornemu odboru te naše skromne, a velevažne socialne ustanove; posebno priznanje pa gre gotovo našem damskemu komiteju, ki je

od vrat do vrat, od trgovine do trgovine od lire do lire zvesto nabiral darove. Razdeljenih je bilo nad petsto paketov.

Šentjakobska polnočnica

Tudi letos bo slovenska polnočnica ob 21. uri v cerkvi sv. Jakoba v Trstu. Preskrbljeno je tudi za radijski polnočni prenos. K domači požobnosti, k nabožnim pesmim vabimo vse tržaške

Občni zbor Sindikata slovenske šole

Letni občni zbor bo v nedeljo, 21. t. m. v risalnici Višje realne gimnazije v ul. Lazzaretto Vecchio 9-II desno ob 9 uri.

ŠKEDENJ

27. nov. t. l. smo spremlili k zadnjemu počitku škedenjskega rojaka k. Zerjala. Kruta in zavrtna bolezen ga je izstrgala iz kroga svojih dragih. Pokojnik je bil vseskozi narodno zaveden Slovenec, iz starih časov »Ednosti« in socialno čuteč človek.

Naj mu bo lahka domača zemlja!

DAROVI

Ob letu odkar je preminul Alfred Stiglijo se nanj spominja F. B. tovariši zd. Maistrovih dni ter daruje L. 1000 za tiskovni sklad »Demokracija«.

Gosp. M. Lutmaš in Lokar darujeta 2000 lir za tiskovni sklad lista.

Gđ. Antonija Lukežič daruje 1000 lir za tiskovni sklad.

Priserčna hvala.

zum STO pokopal ob sodelovanju zahodnih velenih in Sovjetske zveze, smo sprejeli vrnitev Italije v naše kraje kot gotovo dejstvo in smo se kot stvarni politiki prilagodili novemu položaju z željo lojalnega sodelovanja v demokratični Italiji pod zaščito njene ustave in v medsebojnem spoštovanju z italijanskimi sodržavljani. Ob tej priložnosti naj s tega mesta enkrat za vselej pribijem, da so brez vsake najmanjše osnove klevete naših političnih nasprotikov, češ da je SDZ proti Jugoslaviji. Nasprotno, v Jugoslaviji smo vedno gledali svojo matično državo in v jugoslovanskih narodih svoje brate, s katerimi smo v težkih dneh sočustvovali in se ob veselih dogodkih z njimi radostili. Nismo se pa strinjali z režimom, ki zdaj vlada nad Jugoslavijo, in se tudi ne moremo strinjati, dokler bo komunističen.

Izvajanja dr. Agneletta so prisotni odobrili z dolgotrajnim ploskanjem.

in gospodarskega značaja. Skrbo se je zavzemala za pravilno ureditev slovenskega šolstva, ki je še vedno brez zakonske priznanja. Zavzemala se je za zopetno pridobitev državljanstva upravičencev in za priznanje opcij. Neprestano in ob vsaki priložnosti se je potegovala za uvedbo Svobodne cone in za avtonomno področje Furlanija-Juljska Krajina. Idejno se je pridruživla gibanju za Evropsko skupnost in Evropsko svobodno tržišče. Javno je obsodila sovjetsko krvoprelivanje na Madžarskem in sodelovala pri vseh pozitivnih pobudah v korist slovenskega naroda.

Ugotoviti moram, da je tajništvo v tem času preživljalo težke čase. Dejansko je moral za tajniške posle v glavnem skrbeti sam predsednik SDZ. Naša organizacija je demokratična ustanova, ki je osnovana na čistem idealizmu. Vse njeno delo - mislim, da ne pretiravam - sloni na izredno omejenem številu ljudi, ki so v najtežjih časih povojne dobe na tem ozemlju dvignili svoj protestni glas in se postavili po robu komunističnemu nasilju. SDZ preživlja približno enake čase kot so jih preživljali prav tako maloštevilni protifašistični voditelji pred tremi desetletji v Parizu.

Danes je morda naš položaj še težji spričo orjaških uradniških in agitacijskih aparatov z milijardnimi proračuni, ki obdelujejo in kvasiojavo mnenje. Gotovo so fašisti in nacisti potrosili na milijarde ljudskega in državnega premoženja za ustvarjanje množične psihoze, vendar so bili oboji v primerjavi z današnjim nasilnim in podkupovalnim aparatom KP le skromni prtilikavčki. Tudi demokratične množične stranke so spričo take ideološke invazije danes prava država in državi. Vse politično življenje je po zadnji vojni zajel orjaški elefantizem.

Prizadevamo si, da bi ustvarili mlad naraščaj, utrjen in sposoben za vodstvo demokratičnih in svobodoljubnih zavednih Slovencev, vendar so ti naši napori le zelo, zelo skromni. Mlajši svet prepučja le prerad svojo lastno usodo drugim. V glave in duše so se vtihotapili tisti plovdivi semena, ki so ga sejali fašisti, nacisti in komunisti: »Ona misli za nas, «Ona je nepogrešljiva.

Skokoma napredujeta znanost in tehnika, skokoma pa se tudi napihuje državna oblast, državljani pa se prav tako skokoma odpoveduje mnogim pravicam in svoboščinam, ki mu jih je s krvjo, revolucijami in vstajami pridobila prosvitljena doba. Današnji človek se zlasti tu med nami vse prerad odpoveduje svoji lastni individualnosti in soodločevanju. Pri tem izgublja pogum in se prepučja dvomljivo udobnosti. Poleg teh čisto osebnih nagnjenj današnjega človeka prihaja v poštev še čisto eksistenčno vprašanje. To

Nenadni smrti

V ponedeljek 1. decembra t. l. smo slovesno spremili k zadnjemu počitku, na ljubljanski Zahal našega tržaškega sorojaka, pravnikar dr. Antona Zeleznika, ki je bil doma iz znane in narodnozavedne Zeleznikove družine iz Sv. Ane pri Trstu. Pokojnik je bil svojčas pravni sodelavec tudi že preminulega tržaškega slov. poslanca v rimskem parlamentu, velikega Slovencev in Edinjša dr. Josipa Wilfana. Po prvi svetovni vojni je nekaj let vodil lastno odvetniško pisarno v Sezani, dokler ga ni zloglasni fašistični hierarh Grazioli prisilil, da se umakne iz tržaške rodne grude in se umakne med svoje rojake, v Slovenijo. Tu je potem preživel križev pot intelektualca, maledga, a pogumnega naroda. Še pred dobrim letom smo ga srečali veseloga in vedno polnega življenja in humorja, kljub težavam in skrbem, na ulicah njegovega Trsta in morja, kjer se je, posebno po zadnji vojni, rad vračal in kjer je imel obilo zvestih in dobrih prijateljev.

Pogreb je res pokazal, kako je bil spoštovan, uvaževan in čistan, ker je ostal na svojem mestu do zadnjega (bil je pravni svetnik na uradu soc. skrbstva v Ljubljani), kjer je tolikim nesebično pomagal.

Užaloščenim preostalom, predvsem njegovi sestri gospe Elviri Zeleznik vd. po pok. dr. Petru Udoviču, ki mu je zvesto bila ob strani do zadnjega dihajaja, ter nečakom Petru, Markotu in dr. inž. Borisu Sancinu naše globoke sožalje!

pa je v spremenjenih okoliščinah splošen svetovni pojav. Dogaja se prav tako v Ameriki kot v Angliji in po vsej evropski celini. Mladi svet se prvenstveno zanima za čisto osebna vprašanja, v katero ne vključuje samo primerne, dobre in stalne službe, ampak tudi skrb za osebno udobje, šport, razvedrilo, zabavo. Svet je za pretežno število mladih ljudi že uredjen tako na Zahodu kot na Vzhodu.

Prepričani demokrati so mladinci na Zahodu le v toliko, v kolikor jim ta svet omogoča prijetno življenje. To je tudi naravno in človeško razumljivo. Dober gospodar pa mora biti stalno na preži, da svojega premoženja ne izgubi in ga ne zapravi. Vsi vemo da je svoboda in demokracija težje ohraniti kakor pa si jo priboriti.

Zdi se mi nujno potrebno, da s tega mesta pozovemo našo mladino, da se pridruži našemu gibanju, da svoje talente posveča ne samo vsakdanjemu delu in zabavi, ampak tudi narodni politiki. Na političnih temeljih je zgrajen obstanek našega naroda. In te temelje je treba stalno in neumorno krepiti ne samo z izročili, ampak tudi z novimi idejami sodobnosti in z vsjo potrebno dinamično. Zaupajmo naši mladini, uvajajmo jo v koristne zaklade dragocenih izkušenj, poslušajmo in uvažujmo stremeljenja te mladine in delujmo z vsemi silami za to, da se naše vrste pomladijo. To bi bilo prvo priporočilo novemu odboru. Drugo nič manj važno pa je to, da mora v organizacijo v večji meri kot doslej tudi ženski svet. Zena je danes enakovredni činitelj demokratske družbe. Zato moramo tudi mi posvečati naši ženi vsjo pozornost.

„Demokracija“ kot tednika

Stiki med »Demokracijo« in našim človekom so sedaj prerahli. Komunistični, titovski in sopotniški tisk izrablja vsako priložnost za falzificiranje izjav in govoro občnega svetovalca S. L. in predsednika SDZ, dr. Josipa Agneletta in to na tipično klevetniški način. Več kot eno desetletje izhaja »Demokracija« in vsi veste, kako je dosledno in stalno z neovrgljivimi argumenti razkrivala in razkriva komunistične, titovske in sopotniške laži o komunističnem raju in o »vrlinah« komunističnih oblastnikov. Vsa ta množična odkritja je ta tisk največkrat potrjeval z grobnim molkom. Od časa do časa pa je poskušal to resnico prikrievati z »imperialističnimi lažmi in protikomunizmom«. In vendar je Hruščev sam potrdil za Stalina vse tisto, kar je pisala »Demokracija«. S tem pa je posredno povedal razumnim ljudem tudi vse tisto, kar sta potrdila velika ruska pisatelja Dudincev in Pasternak. Veliki ruski pisci so tudi v časih carizma odkrivali resnico - in potovali v sibirskie zapore, resnica pa je čez ruske meje odhajala v svet.

Titovo Jugoslavijo in njen »novi razred«, ki pašuje tudi na Tržaškem, je potrdil in ga ocenil tako kot je to svojo dolžnost vršila »Demokracija« že od svojega rojstva dalje, sam nekdanji prvi oblastnik za Titom v Jugoslaviji, Milovan Djilas. Njegove besede in s tem tudi vse naše besede je v najnovjšem času potrdil bosanski partizanski pisatelj, Čopić.

V svoji borbi za svobodo in demokracijo ter proti nasilju vseh vrst je bil zlasti predsednik SDZ, dr. Josip Agneletto priljubljena tarča titovskih, komunističnih in sopotniških klevet, potvorb in žalitev. Ti napadi so se vrstili po komunističnem načelu, da so klevetnikom dovoljena vsa sredstva. In teh so se - kot vsi vemo - v nedavni preteklosti obilno posluževali.

Marsikdo, ki ni naš pristaša in ki našega predsednika pozna kot vzornega poštenjaka, nepremakljivega značajnega, hrabrega zagovornika slovenskih pravic in pridnega delavca, se je začudeno spraševal, čemu ta križni ogenj titovskih, komunističnih in sopotniških ogabnosti? Odgovor je kaj preprost. Titovska vladavina, ki je komunistična diktatura, je s kvasilniškimi najemniki, z grozjami in ugrabljanjem vodilnih demokratičnih osebnosti na eni strani in s prillzovanjem in podkupovanjem na drugi strani želela tudi zamejske Slovence stlačiti v komunistično vreo. To samo zaradi tega, da bi zunanji svet slepila s potvorbami, češ vidite na Tržaškem, Goriškem in na Koroškem ne vladamo mi, pa so vendar vsi Slovenci komunisti. Vsi ti Slovenci živijo ob naših mejah in se lahko osebno prepričajo, da je komunistična vladavina njihova prava domovina.

V slabih vodah bi plavala SDZ, če bi ljudje, ki so se po večini iz čistih profitariskih pobud zapisali komunizmu, hvalili predsednika SDZ, dr. Josipa Agneletta. Prav v časih ko so ga »Pr. dne«, »Delov in «Novi liste najbolj napadali, smo slovenski demokrati vedeli, da je na pravi poti, in s te poti nikoli ni krenil. Ali ste, dragi poslušalci, o teh mojih besedah prepričani? Če ste: Živel naš predsednik, dr. Josip Agneletto! Njegovo ime bo živelo v srcih in dušah vseh Slovencev, ko bodo poklicni partiji in spolzki sopotniki že davno pozabljeni.

Zborovalci so dr. Josipu Agnelettu burno ploskali.

Tudi tajniško poročilo so prisotni s ploskanjem odobrili, nakar je sledilo blagajniško poročilo ter poročilo Nadzornega odbora. Ta je predlagal odboru razrešnico.

Po četrtturnem odmoru je bila predložena lista novega odbora ki vsebuje v glavnem člane starega odbora z nekaterimi dodatki mlajših članov.

Med slučajnostmi se je razvila kratka debata glede glasila »Demokracija« in nje- ne tedenske obnove.

Nič ni tako skrito, da ne postalo bi očito!

Svobodoljubni demokratični Slovenci smo za letošnji božič prejeli najlepše božično darilo: potrditev tistih načel in zamisli, ki so Slovensko demokratično gibanje zaradi in pognale v svet in sad. Mi, ki so nas ne samo komunisti, ampak tudi posamezni sredinski razumniki pitali z brezidejnimi zanežjaki, smo prejeli za Dudincevim, Džilasom in Pasternakom s Copičevim »Nemim smodnikom« popolno potrditev tistega, kar smo zagovarjali kakor tudi tistega, kar smo bicali. Vsi ti štirje pogumneži, redki v današnjem svetu kot kristal, naj nas spremljajo, tudi v bodoče vse do popolne zmage resnice in svobode!

Leta 1956. je ob takozvani sovjetski odjugi, ki je sledila stalinskemu obsolutizmu, izšel roman ruskega pisatelja Vladimira Dudinceva »Človek ne živi samo od kruha«. Roman z ostro kritiko žigos komunistično partijsko razkošnost in razvratnost. Delo so v najkrajšem času prevedli v številne svetovne jezike. Svobodni svet je roman pozdravil kot »pravo senzacijo«. Optimizem pa, ki ga je nakazoval Dudincev roman, je bil mnogo prezgoden.

Pred kratkim je svetovno javnost na podoben način presenetil Boris Pasternak s svojim romanom »Dr. Živago«. Za delo so mu priznali Nobelovo nagrado, in tudi ta roman se je razširil po vsem Zahodnem svetu.

V Beogradu so pred kratkim zborovali jugoslovanski književniki. Predsednik Zdrženja, Josip Vidmar, je na kongresu zatrjeval, da je ustvarjalna svoboda književnikov - v nasprotju z ostalimi komunističnimi deželami - v Titovi Jugoslaviji zajamčena. Zadnje dni novembra pa je tržiški pisatelj, prof. Alojz Rebuta, z odprtim pismom Edvardu Kobcku te trditve precej omajal. Znani slovenski pisatelj Edvard Kobcek je po svoji »Tovarišiji«, ki je slovenske partije hudo razkačila, pripravil novo umetnino, pod naslovom »Listina«. O usodi rokopisa pravi Alojz Rebuta tole:

»Zato so tako pričakovali Listino. V mislih so gledali na tisto uredniško mizo v Stritarjevi ulici v Ljubljani, sprašujoč se, ali bodo tehtnost dokumenta, človeška prizadetost, umetniška potenca dovolji odločilni faktorji za objavo. Da ti edini suvereni kriteriji niso odločali, je dokaz v tem, da je moral v času, ko slovenska tiskarska industrija proizvaja toliko mrtvo-rojencev, Vaša Listina nazaj v predal. Državna založba Slovenije ni imela niti za potrebno, da to svojo zavrnitev kakorkoli utemelji: toda ta njen molk ni bil zlat.

Za slovensko literaturo pa je to samo točka več, saj se v svojem začetku ni imenovala zastoj protestantska.

Pisatelj Alojz Rebuta je izrekel pogumne besede v nepogumnih časih. Znal pa jih je še ostreje zaokrožiti, kadar je šlo za manj pomembne stvari. Ta pripomba pa ne slabi njegovih besedi. Dodati bi samo, da je v Ljubljani zopet enkrat triumfirala slovenska ortodoksost, ki je že po tradiciji bolj papeška kot papež sam.

V Beogradu je namreč v teh dneh izšlo in ni »moralo nazaj v predal« delo, ki je prava literarna in politična senzacija Titove Jugoslavije. V beograjski založbi »Prosveta« je izšel roman znamenega pisatelja Branka Copiča pod imenom »Nemim smodnika«. Prepričani smo, da bo delo že kmalu izšlo tudi na Zahodu, saj bo gotovo

izzvalo še vse večjo »senzacijo« kot pa pripovedovanje sovjetskega državljana, ki ne more samo od kruha živeti.

Pomen - in istočasno tudi presenečenje - tega romana leži prav v tem, da je Branko Copič sam partijec in celo poslanec jugoslovanske narodne skupščine, kar pa ga ni prav nič motilo, da ne bi razpršil mita o takolimenovani »narodnoosvobodilni vojni«, oziroma razgalil vseh tistih grozovitosti in ciljev, ki so si jih postavili komunistični partizani. Branko Copič je v svojem romanu korajžno razkril vse strahotno trpljenje jugoslovanskega prebivalstva za časa revolucije, ki ga poskušajo partijski krivci zatajiti.

Pisatelj je bil rojen leta 1915 v bosanskih hribih kot kmečki sin in je že pred vojno zamenjal svoj učiteljski poklic s pisateljevanjem. Ze kmalu se je uvrstil med elite mladih modernih književnikov. Ustaška divjavanja in nacistična ter fašistična hudodelstva so Copiča že leta 1942. nagnala med Titove partizane in v samo komunistično partijo. Kot politkomisar neke partizanske enote je Copič pridno zbiral gradivo za književno obdelavo partizanskih borb. To gradivo je tudi takoj po vojni objavil. Tako se je hitro povzpeld med vidne partizanske pisatelje.

Copičeva zvezda pa je zatemnela, ko je leta 1950 objavil vrsto članov povsem v duhu kasnejšega upornika Milovana Džilasa ter neumljeno kritiziral »nove življenjske oblike« parvenjskih genera-

lov, ministrov in partijskih funkcionarjev ter zlasti se njihovih boljnjih polovic in jih pred vso javnostjo očitno osramotil.

Čeprav se je Copič skrbno čuval, da bi napadal samega Tita ali njegove najbližje sodelavce, ga je zadel partijska maščevalnost. Leta 1950 in tudi za časa partijskega kongresa 1952 je Copiča ožigosal sam Tito. Niso ga sicer zaprli, vendar je naslednja leta povsem umolknil.

Sedaj je izšel njegov partizanski roman »Nemim smodnika«. Verjetno je, da pomeni to delo večjo politično kot pa literarno senzacijo. Posebno še ee upoštevamo, da je roman izdala državna založba, in da to delo izredno globoko in načelno kritizira in celo popolnoma zanikuje uradno partijsko razlaganje komunizma in partizanskih borb.

Glavni predmet Copičevega dela je usoda jugoslovanskega kmeta, tega »nemega smodnika«, ki je nosil glavno breme gverile. »Junak« romana je poveljni partizanske enote, ki so ga zaradi neustrahovitosti in divjavanja imenovali »Tiger«. »Tiger« je veteran španske državljanske vojne, je tipični proizvod leninistično-stalinske šole, ki iz ledenega računa in z ednim ciljem, »da bi komunizmu pomagal naprejš, likvidira ne samo posameznike, ampak cela naselja.

Tigrova desna roka je politkomisar Vlado, falini študent, strahopeten v borbi, zato pa nenasiljiv krvosev, kadar mu ne preti nevarnost. Copič pravi o njem:

TOLSTOJ - PASTERNAK

Boris Pasternak se je moral odpovedati sprejemu Nobelove nagrade za svoje književno delo »Doktor Živago«, ki mu jo je letos prisodila Švedska akademija.

Doslej so razdelili kakih 300 Nobelovih nagrad v skupni vrednosti 9 milijard lir. Marsikateri nagrajenec je prejel nagrado nezasluzeno, marsikateri pa, ki bi jo zaslužil, je ni bil deležen. Kljub temu sloves ustanove ni trpel. Nasprotno, 10. december, dan razdeljevanja nagrad razširja in veča iz leta v leto krog svetovnih gorečnejev za to ustanovo. Simbolj ljudje godrnjajo in se razburjajo nad pogreškami sodnikov, tem pomembnejša postaja nagrada.

Zakaj? Gotovo ne zaradi nepogrešljivosti. Sodniki v Stockholmu in Oslu si diktatorskih domišljavosti niso nikoli lastili. Nobelov nagrajenec ni podložnik nobene vidne sile na svetu; to je prva zvest pri ocenjevanju ustanove. Druga je tej sorodna: zvest, da je nagrajenec s svojim delom opodil nevidno silo, ki se imenuje človeštvo.

Največja pogreška Švedske akademije je bila podelitev literarne nagrade l. 1901 Sullu-Prudhommeu, namesto Levu Tolstojju, ki bi mu po mišljenju svetovne javnosti z vso pravico pripadala.

Lev Tolstoj je bil najljubši pisatelj Alfreda Nobela. Tolstojev delo je naznačevalno prav tisto »idealistično smer«, ki jo je v svojem testamtu predpisal Nobel. Njegovi ideali pa verjetno niso bili istovetni z ideali odbora za podeljevanje nagrad. Odklonitev nagrade Tolstojju so sodniki izprpno tudi utemeljili. Prvič, so dejali, ga Rusi niso nikoli formalno pred-

lagali. Drugič: »pisatelju del »Vojna in mir« in »Ana Karenina« bi radi podelili nagrado, ali teoretskega anarhista, ki državi odreja pravico, da izdaja zakone, nismo mogli nagraditi«. Prav takšno je bilo tudi mnenje carske vlade v Petrogradu in tudi najvišje ruske cerkvene oblasti »svetega sinoda«. Tolstojeve knjige so v Rusiji prepovedali, zato pa so jih po vsem svetu prebrali z navdušenjem. Istega leta 1901 so ga tudi izobčili iz pravoslavja.

Zanimive zgodovinske podobnosti. Takrat je bil car, danes je to Hruščev, takrat je bil prvi prokurator »svetega sinoda«, Konstantin Petrovič Pobjedonoscev, danes je to predsednik Zveze sovjetskih pisateljev, Aleksej Surkov. Mož, katerega knjige so prepovedali, se danes ne imenuje Lev Tolstoj, ampak Boris Pasternak.

Vzporedba bi bila popolna, če bi današnji tajnik Švedske akademije, Anders Oesterling, dejal, da Pasternaka ni nikoli predlagala Sovjetska in da bi liriku Pasternaku sicer radi podelili nagrado, ne bi pa tega mogli storiti kritiku vladajočega državnega in ideološkega reda v Sovjetski. Tega pa tajnik ni dejal. Ne samo zato, ker so danes - v nasprotju z l. 1901 - mnenja o ideološkem in državnem redu po svetu deljena, ampak tudi zato, ker vlada v Švedski akademiji danes drugačen duh.

Danes se kr. Švedska akademija ne boji več neprijetnih zamisli, ne sumnic več vsakega svojeglavnega misleca ali pesnika kot anarhista in vsakega kritika vladajočega reda kot nihilista. Nagradila je Williama Faulknerja, čeprav ga Ame-

ž nečloveško grozovitostjo in s posnemanjem sovjetskih komisarjev, o katerih je nekaj prebral, je mučil ujetnike in osumlence. Večjih je hlinil pri zasliševanjih usmiljenje, da bi potem še z večjo surovostjo zaključil: »Napej tovariši, bomo kar hitro končali... In kadarkoli so za poslopjem partizanskega glavnega stana zažvižgali streli, ki so morili »izvržke«, kot je Vlado naziral kmete, je dejal z bleščečimi očmi: »Poslušajte, tovariši! To je prava revolucija...«

V Copičevem prikazovanju pa vsi komunisti niso negativni. Na primer politkomisar Milan je bil sam kmečki sin in mnogo manj »revolucionaren«, zato pa mnogo bolj človeški. Prav taki komunistični tipi, pravi Copič, niso imeli v partizanskih borbah nobenega vpliva. Nasprotno, ker so sočustvovali s kmečkim ljudstvom, so jih likvidirali ali pa odrinili v senco. Iz takih izjem poskuša Copič izklesati idealni lik komunista, ki naj bi nastopal proti človeškim »pošastim« v partiji.

Te »pošastie« sovražijo ljudstvo, predvsem pa sovražijo kmečkega človeka, ta kipeči »nemi smodnika«, ki je bil glavna ovira popolne boljševizacije dežele. Prav zato je treba tega kmeta brezobzirno likvidirati. V tem leži glavno jedro Copičevega dela. Medtem ko uradna partijska propaganda neprestano zagotavlja, da je bila »narodnoosvobodilna borba« namenjena izključno uničenju tujih okupator-

jev in s tem svobodi in enotnosti Jugoslavije, je bil v resnici glavni cilj komunističnega partizanskega vodstva likvidacija in fizično iztrebljenje »neupoljivih in neskončno neumnih kmečkih množic, ki so se upirale komunizmu.«

Prvič v zgodovini jugoslovanske komunistične diktature izve svetovna javnost izpod peresa politikomisarja, kakšni so bili dejanski cilji komunistične »narodnoosvobodilne borbe«.

Pretrësljivo slika Copič, kako sta »Tigera« in Vlado organizirala posebne komunistične oddelke za likvidacijo samostojnih kmetov. Vlado je svojemu podkomisarju naročil, kako naj nastavlja kmetom ponečo pasti, da bi jih pobili brez velikega hrupa. Samo bogate kmete so morili javno pred množicami, vse ostalo »kmečko prebivalstvo pa je bilo treba hitro in po možnosti brez prič iztresti.

Ko je »Tiger« spet nekoč do temeljev uničil kmečko vasico, je to svoje junastvo zapisal v dnevnik z naslednjimi besedami: »...spet smo zbrisali umazan madež in se za korak približali prevzemu oblasti...« Stalno je Tiger pripovedoval, koliko kmetov je »ohladilo« v španski državljanski vojni.

Kmetje so razočarani in zagrenjeni. Povezujejo se s komunisti, da bi se rešili pred okupatorskimi vojaki in ustaši, pa jih komunisti sami morijo. Niso pa samo kmetje, ki se bojijo komunističnega terrorja. Tudi mnogi komunisti so brez moči. Komunističnemu poveljniku v vasi Japaga je Copič pripravil takole sceno: »Danes sem šel skozi vas, in zdelo se mi je kot bi me vsi kmetje nemo spravevali: Kaj se bo zgodilo na dan osvoboditve, ko bodo te krvoločne beštije same določevale ljudsko usodo, ljudje, ki ne spoštujejo življenja niti lastnine? Kaj nam bo prinesla taka svoboda...?«

Odgovor na to vprašanje je kasneje izustil Milovan Džilas s svojim »Novim razredom«. Edina razlika med njim in Copičem je ta, da Copič ob koncu svojega pripovedovanja zrevolucionira prebivalstvo proti komunističnim poglavarjem. Brez milosti, prav tako kot meseca oktobra leta 1956 na Madžarskem, pobojajo in trpinčijo maščevalci politikomisarje. Kljub temu pa se komunistom posreči, da se spet polastijo oblasti in tako ostaja ljudska vstaja neučinkovita, pa čeprav so Tiger, Vlado in tovariši postali žrtve ljudske razkašenosti.

V svojem »Nemim smodnika« slika Copič podobo ne samo Jugoslavije, ampak vseh ljudskih demokracij Vzhodne Evrope, slika resnično podobo pravega ozadja in ciljev komunistične polastitve oblasti. Človek ne ve, ali naj bolj občuduje neverjeten pogum komunističnega poslanca Branka Copiča, ki je z vso odkritostjo dinarske rase obrčunal s komunistično hinaršičino in lažljivostjo, ali pogum beograjske založbe »Prosveta«, ki je s tako uničujočo kritiko zagнала na smetišče toliko slavljene komunistične partizanske junake.

Kaj bo k temu dejal uradni Titov režim, kaj partija in kaj tukajšnji titovski užitkarji, ki so nas skozi deset let zmerjali, da obrekujemo in nas uvrščali med sovražnike Jugoslavije samo zato, ker smo sproti odkrivali vse tisto kar so tržaški titovski poglavarji in njihovi sopotniki zavestno tajili ter dosledno največje zločine pretvarjali v čednosti.

POD ČRTO

Boris Pasternak »Doktor Živago«

Kmalu pa je tudi stric Kolja izginil iz Živagovega življenja. Jurij je odrasel pri sorodnikih v družbi Tonje, ki je bila domaća hčerka in s prijateljem Mišo Gordonom.

Prvo srečanje z Laro ga je prebudilo iz otroških sanj. Kot popolnoma tuji opazovalec prisostvuje ljubavni igri med Komarovskim in Laro. Ta scena je zanj nedopovedljivo grda. Larina mati, ki je zaslitila, kaj se dogaja med Komarovskim in njeno hčerko, poskuša nasilno skleniti s svojim življenjem. Zdravniki so ji izpraznilo želodec in ji rešili življenje. Jurij je hitro opazil, da je dekle zašlo pod magične vplive Komarovskega. »Scena med priklenjenim dekletem in njenim mostrom se mu je zdela staroviti zagonetna in odkrito nesramna. Novi, nasprotujoči si občutki so se bolešno vtihotapili v Jurijevo srce.«

Lara je v svojem obupu spričo zoprnih in poniževalnih odnosov do Komarovskega streljala na svojega zapeljevalca. V zmedu božičnega proslavljanja, na katerega je bila povabljena tudi Lara, je pomotoma zadela neko drugo osebo. Okrajnega državnega pravdnika pa je strel samo oplazil po roki.

Tretje srečanje z Laro se je dogodilo mnoga leta kasneje. Izbruhnla je prva svetovna vojna. Jurij, mlad zdravnik, je poročil svojo mladostno prijateljico Tonjo. Tudi Lara je poročena. Njen mož je »pasa« Antipov, sin v Sibirijo pregnanega železničarja. Rešila se je končno Komarovskega in v poročni noči izpoveduje Lara svojemu mlademu možu svojo grešno preteklost. Castihlejni in naduti proletarski sin smatra, da je njegova ljubzena uničena. Prostovoljno se javi na bojišče ter zapuša Laro in njeno malo hčerkico Katjenko. Ze kmalu ni bilo z bojišča nobenega glasu od Larinega moža. Tudi Lara odide kot bolničarka na bojišče, da bi tam iskala svojega moža.

Ves prevzet krvavih grozot se Živago vrže v vrtnice novega. »Je kot predlogo zadržani izdih... Slehernik opravlja sedaj

»dvoje revolucij: svojo lastno osebno, in splošno. Socializem se mi zdi kot morje, v katerega se zlivajo vsi ti ločeni tokovi, zasebnih, individualnih revolucij - morje življenja. Da, resničnega življenja - samo, da so sedaj ljudje odločeni, da tega ne bodo doživljali v knjigah in podobah, ampak v sebi, ne teoretično, ampak resnično.«

In kakšna resničnost! Da, bila je revolucija ali »ne tista študentovska, idealizirana iz leta 1905, ampak sedanja, poročena iz vojne, krvava, neumljena revolucija vojakov, ki jih vodijo poklicni revolucionarji - boljševiski.«

Ko se je vrnil v Moskvo k ženi, k otroku, tašči in tastu, je našel vse kot bi bilo prearano. Prijatelji - v njegovem spomnu so mu ostali mnogo pristnejši, verjetno jih je prej precejenjali... Odkar so se niže plasti povzpеле navgor in so bogataši izgubili svoje privilegije - kako hitro so ti ljudje zbledeli! Kako lahko in brez napora so se odrekli lastnim mislim, ki resnično niso bile nikoli preveč pristne.«

Vse to je Živago sprejemal s potrpežljivostjo, tudi legar, ki je razsajal po mestu. »Mislim,« je dejal nekoč, »da je Rusiji usojeno, da postane prva socialistična dežela od začetka sveta. Če se bo to tudi zgodilo, bomo za dolgo dobo ommamljeni, in ko bomo spet prišli k sebi, bomo že vedno le pri pol zavesti, polovico spomina pa bo izgubljena... Novi red nas bo obdal, da se nam bo zdel tako znani kot gozdovi na obzorju ali oblaki nad našimi glavami.«

Novi red doživlja Živago takole: »Možje v črnih usnjelih jopičih z neomejenimi pooblastili in železno voljo, oboroženi z ustrahovalnimi sredstvi in revoluciji. Možje, ki so le redkokdaj obriti in ki še bolj redkokdaj spijo. Poznajo meščansko zalego, ki bi se rada izmaknila. To so posestniki cenenih državnih papirjev, in z njimi se pogajajo brez usmiljenja in s peklenskim smehljajem, tako kot z majhnimi tatiči, ki so jih zasačili. To so bili ljudje, ki so vse progrganizirali kot jim je veleval njihov plan.«

prislino delo. V resnici pogleda vredna slika! »Bogati, elegantno oblečeni odvetniki in borzni mešetarji iz Petrograda natrpani z ramo ob rami z izvoščki, čistilci, strežaji, tartarskimi krošnjariji, s pobelegimi norci, trgovci in menihi, vsi zmetani med razred izkoriščevalcev.«

Med potjo srečajo Strelnikova, ki kroti deželo. Zrtev je velika vas, ki jo Strelnikov s svojim znamenitim oklopnim vlakom porušil do tal samo zato, ker leži ob železniški progi. Ta človek, ki ima na vesti na tisoče nedolžnih človeških žrtv, ni nihče drug kot izgubljeni Larin mož, nekdanji priljubljeni gimnazijski profesor v mestecu Jurijatino. O njem pravi Živago: »Revolucionarji, ki samovoljno pestijo zakon v svojih rokah, so nekaj strašnega, ne kot zločinci, ampak kot stroji, nad katerimi je človek izgubil nadzorstvo. Tako se dogaja pri drvečem vlatu brez strojevdeja.«

Se enega človeka sreča Živago v novem bivališču, Samdejavatova, praktičnega marksista, dobrosrčneža. Tudi temu, ki mu je veliko pomagal, zavra svojo dvome nad novim naukom: »Govorite mi o marksizmu in pravičnosti. Ne poznam nobenega nauka, ki bi bil bolj sam nase priklenjen in bolj oddaljen od dejstev kot je marksizem. V splošnem se ljudje trudijo, da bi teorije preizkusili v praksi, se iz izkušnje nekaj naučili, ali ljudje, ki imajo oblast predvsem zato, da širijo v svet mit svoje lastne nepogrešljivosti, kažejo pri tem z vso silo hrbet resnici. Meni nič ne pomenijo ljudje, ki so nasproti resnici brezbrizni.«

Dve leti je dr. Živago preživljal med partizani. Njegov poveljnič je bil Liberij Mikulic. Z njim prihaja v razgovore samo zato, da bi nekaj izvedel o svoji družini in o Lari. Mladi partizanski vodja je cinčen častihlepež. Njegova entotirna revolucionarna žlobudranja naganjajo Živago v pravo besnost. »Zanj zavisi usoda usemirja od zmage oktobrske revolucije! In pri nekem nočnem razgovoru je izbruhnulo iz Živago: »Preobraziti hočete življenje! Ljudje, ki si upajo kaj takega izbetati, niso nikoli ničesar v življenju razumeli nikoli prislunili svojemu lastnemu dihu in srčnemu utripu. Srce jim je kepa surovine, ki jo morajo obdelovati,

da bi jo z lastno roko poplemenitili. Ali življenje ni gmota, ni substanca, ki jo lahko oblikujemo! Če že hočete vedeti, je življenje načelo samobitne; stalno se obnavlja, se spreminja, se preoblikuje in je neskončno oddaljeno od vaših in od mojih teorij... Zapomnite si za božjo volje že enkrat za vselej, da mi nobena vaših fraz, vaših primitivnih, vulgarnih prijemalšč ne more ničesar dopovedati. Rečem A, ali B ne bom izustil, pa lahko napravite, kar hočete. Rad priznavam, da ste osvoboditelji Rusije, njene velike luči, da bi brez vas vsa utonila v bedi in neznanju, ali kljub temu pojdite k vragu. Ne maram vas! Radi žlobudrajte v pregovorih, na en pregovor pa so popolnoma pozabili: Konja lahko vodimo k napajališču, ne moremo pa ga prisliti, da bi tudi pil, vi pa ste se navadili osvobajati ljudi in jih obsipati z blagri, za katere vas nikoli niso proslili. Verjetno mislite, da si jaz ne bi mogel ničesar neprijetnejšega predstavljati kot vaše taborišče in vašo družbo. Prav tako je verjetno, da bi vas moral blagoslavljal, ker me drite za prga in se vam zahvaliti, ker ste me rešili moje žene, mojega sina, mojega doma, mojega dela in vsega tega, kar mi je drago in zaradi česar cenim življenje!«

Končno se je srečima posrečilo zmagati, Živago pa zbežati. Razčapan in komat je nekde dne prispel v Jurijatino. Zvedel je, da živi njegova družina v Moskvi. Skozi Varikino so drvele bande, ki so gorvile tujo gorovico, pobrale vse prebivalstvo in ga postrelile ne da bi pri tem znilino eno samo besedo.

Lari govori nekega dne Živago tole: »Ti in jaz sva kot prva človeka, ki na začetku sveta nista imela ničesar, s čemer bi se pokrila. - Na koncu sva midva prav tako gola in brez strehe. In ti in jaz sva zadnji spomin na vso tisto neskončno veličino, ki je bila ustvarjena in tisočletjih med njihovim in našim časom na tej zemlji; in v spomin na ves ta pretekli blesk živiva in ljubiva in jočeva v tesnem objemu.«

Nekega dne se je prikazal Komarovski. Prišel je kot svarilec: »Jurij Andrejevič, obstoja določen komunistični slog. Le redki ga dosežejo. Nihče pa ne zavrača tega načina življenja in ne misli tako od-

krto kot vi... Vi ste sramota, žalitev za ta svet; če bi vsaj vaša preteklost bila skrivnost - ali tu v Moskvi so ljudje, ki vas poznajo na zunan in na znotraj. Nihče izmed vajui ni po okusu tukajšnjih čistilec grške boginje pravičnosti Themis... Kljub temu ste, Jurij Andrejevič, mož, svoj lasten gospod in kljub temu lahko igrate glumca in tvegate lastno življenje kolikor vam drago. Larisa Teodorovna pa ni svobodnen človek, je mati, ima v rokah otrokovo življenje in ne more z glavjo v oblaku.«

Ta stavek je namenjen obema. Kar sta že dolgo čutila in se o tem tudi pogovarjala, je sedaj pred njima kot trda resničnost. Ločitev za vedno.

Prišel je dan in Komarovski se je spet pokazal. S pretvezjo, da ju hoče rešiti, spravili v Zunanjo Mongolijo, kjer bi bila na varnem, dejansko pa reši samo Laro in njeno hčerko. Živago naj bi jima sledil, vendar je ostal. Ni hotel, da bi ga rešil Komarovski, čeprav se je zavedal, da ga bo ločitev od Lare ugobila.

Vzrok, da se je Komarovski zavezal za rešitev Lare je bil ta, da so Strelnikova, njenega moža, menda ubili in da bodo sedaj zasledovali tudi njo. Nekaj dni po ločitvi pa se je Strelnikov pokazal na vratih. Niso ga še prijeli. On, nepartijec, ki je storil za partijo vse, je padel v nemilost. Nekdanji neumljeni lovec, je postal lovljenec. Dolgo sta se v tej noči razgovarjala Strelnikov in Živago. Naslednje jutro pa je Jurij Živago našel Strelnikova mrtvega v snegu. Sam se je ustrelil.

Tudi Živagovo življenje se bliža koncu. Vzel si je dekle in imel z njo dva otroka. Ni pa to več človek Živago, kakršnega smo poznali. V njem je človek ugasnil, ko se je z nečloveško silo ločil od Lare. Drugi izgoreli Živago umre v moskovskem tranjavu zadet od kapi...

Lara je za seboj zapustila svojo skrivnost. Sele mnogo kasneje nam jo pisatelj odkrije. Mlado dekle živi, močno, neustrašno dekle. Sredi strahotne revolucije dorasča in se bori proti grozotam novega časa. Lara Antipova je temu človeku darovala življenje nekje v Mongoliji, ne da bi Komarovski o tem kaj vedel. Imenuje se Tanja in je Živagova hčerka.

Kakšni akademiki so nam potrebni?

Zivimo v času, ko mnogi odgovorni činitelji ne priznavajo našemu narodu pravic, ki mu gredo in ko se mnogi Slovenci v zamejstvu ne zavedajo dolžnosti do slovenske skupnosti.

Akademiki so v »starih« časih smatrali narodno-obrambno delo za svojo dolžnost. Zavedali so se, da z nesebičnim sodelovanjem v narodnem-prebujevalnem delu in v ustvarjalnim delovnim zanosom lahko mnogo storijo za uresničitev boljših življenjskih pogojev našemu narodu ob Jadranu.

Zato je naloga današnje akademske mladine, da nadaljuje z narodnim delom, ga stalno obnavlja, v prepričanju da ni nikogar, ki bi jo mogel zamenjati na čelu tržaških Slovencev v bodočnosti. Danes ne moremo braniti narodnih pravic kot osamljeni in razkrojeni posamezniki, temveč moramo ljubovati samo v enotno povezanosti skupnosti.

Akademik, ki se je do dna poglobil v naš položaj, bo razumel in dokazal svojo notranjo potrebo, da s svojim idejnim in delovnim zanosom lahko pripomore k ustvaritvi tistega preporoda, ki nam je v teh časih tako krvavo potreben. Po tem spoznanju bo nujno prilagodil svoje osebno življenje zahtevam skupnega narodnega delovanja in se predal vse, z vso svojo mlado silo skupni narodni stvari. Saj bo s svojim vedrim delom in duhom lahko nudil ljudstvu, iz katerega izhaja, tisto razgibanost in načelnost, ki je življenjskega pomena za vsak narod in ki si jo mora prisvojiti vsakdo, ki mu je do resničnega napredka.

Mladinski programi in gibanja, ki so se večinoma spočela prav v akademskih vrstah, so v naši zgodovini dokazali svojo življenjsko silo in pomembnost. Spornimo se samo časov in pripovedovanj naših očetov in dedov, ki so bili v dobi »EDINOSTI« in ak. fer. društva »Balkan«, polnoštevilni glasniki narodne politike in buditelji narodne zavesti. Nešteto vzgledov bi lahko našel iz naše in tuje zgodovine, davne in sedanje. Vsak vzgled bi le dokazal, da je bila narodnozavedna akademska mladina požrtvovalna in tenkočuten pošornik narodnih koristi. Trdno se oklepajo svojih načel je posegala neustrašeno v središče narodovih dogajanj in je trdno vztrajala na teh svojih dolžnostih ter jih uspešno izvrševala tudi takrat, kadar so nedoslednost, taktika ali zloraba zaupanja ogrozili tiste ideale, ki so ji bili prav posebno pri srcu.

Iz povedanega jasno izhaja, kako resnicoljubni akademiki noče biti polovičarji in noče obstati na pol poti. Sam sebe je vključil v delo in v trajno povezanost za skupnost ter budno spremlja vsako njeno napredovanje ali nazadovanje, ker vidi v tej skupnosti samega sebe. Ni mu več pred očmi lasten življenjski cilj, temveč je njegova življenska pot, pot skupnosti. Za takega akademika velja izročilo naših prednikov: »Dela tako, kakor da samo od tebe zavisi naša končna zmagaja.« Izpolnjuje se z lastno notranjo odločitvijo in z lastno spodbudo. Ne pričakuje, da drugi opravljajo njegove dolžnosti. Ne sklene se na tuje pogrške, da bi lastne opravil ali prikrival in se ne odmika od težjih nalog in sebi postavlja lažje.

Iz zavesti, da je potreben svojemu narodu in iz prepričanja, da se more izvršiti določeno poslanstvo samo s skupnimi odkritosrčnimi naporami, se dviga, krepi in raste slovenski akademik. Varajo se tisti, ki mislijo, da bodo drugi reševali nastale probleme! Prav tako so na napačni poti oni, ki menijo, da niso potrebni svojemu narodu. Koliko je dela in kako malo je delavcev! Naša skupnost ima še mnogo idealnih akademikov. So pa tudi taki ki bi jih bilo treba šele prebuditi. Zato polagaj na srca vsem slovenskim visokošolcem v zamejstvu in predvsem onim na Tržaškem in Gorškem, ki so najbolj odgovorni za usodo naše mladine in naroda sploh, naj preusmerijo svoj korak tako, da si bomo zopet pridobili

ono mesto v narodni skupnosti, ki smo ga nekoč že imeli in ki smo ga, morda pod silo neurejenih razmer in mlačnosti, zapravili. Ko bomo po bridkih preizkušnjah našli zopet sami sebe, naša usoda ne bo tako grenka in ves narod bo občutil, da mu hrbenica - njegova akademska mladina ni zlomljena.

V narodno-zavednih svobodoljubnih in demokratičnih vrstah sem srečal sovrsnike, ki se ne izogibajo javnega dela in žrtvovanja. Nastopajo v našem narodnem in kulturnem življenju in tudi ob volitvah na univerzi, so zagovarjali in zastopajo potrebo samostojnega slovenskega akademskega nastopa. S tem so dokazali svojo življensko sposobnost. Zato jim lahko vsi zaupamo in pričakujemo, da bodo seme, ki bo rodilo obilen sad.

Vsa ta malodušnost in nazadovanje v skupnosti se more zaježiti z novim valom prepričanja, predanosti in požrtvovalnosti, ki mora vzbuditi nekdanje navdušenje in omogočiti nov, idealen vzpon.

Take mlade in idealne akademike zahteva posebno naš današnji zmaterializirani čas. Mlade in nadebudne sile, ki bodo delovale v duhu izročila: »Vse za ohranitev našega naroda, vse za njegov kulturni, socialni in gospodarski napredek«, so danes nadvse potrebne.

Al. U. Marko - Trst

Občni zbor Slov. dobrodelnega društva

V nedeljo 23. nov. t. l. se je zbralo lepo število članov in podpornikov SDD v Trstu, da pregledajo idealno in požrtvovalno delovanje odbornikov te naše najpomembnejše dobrodelne in socialne sloven-

Naše žene imajo besedo

»Javna tribuna Demokracija« je do zdaj razčistila marsikatero izmed bistvenih vzrokov usihanja slovenske narodne zavesti na Tržaškem in Gorškem. Vendar je pa ostala še ena, morda najvažnejša in najpomembnejša stran tega vprašanja nedotaknjena: naša žena. In prav v zvezi s tem je primerno, da objavimo razmišljanja neke naše slovenske matere, ki govori o vlogi slovenske žene v preteklih in sedanjih časih.

Slovenska Tržičanka je v časih prvga prebujanja slovenske narodne zavesti vedno doprinesla velik delež kar se tiče

Prijetne božične praznike želi vsem svojim podpornikom, članom in prijateljem

SLOV. DOBRODELNO DRUŠTVO V TRSTU

političnega, kulturnega socialnega in gospodarskega dviga naših prednikov. Prav v tistih časih nismo imeli ustrežajočega šolstva v mestu. Tedaj je bila ženska volilna pravica tudi še popolnoma neznan in vsakdo bi sprejel kakršnokoli govorjenje o taki stvari samo s pomilovalnim posmehom, če ne celo s protesti. In vendar je žena tedaj rada in z velikim navdušenjem sodelovala pri neštetih prosvetnih društvih, pri narodnem gledališču, pevskih zborih in tudi v tisku. Tedaj smo žene imele svoje časopise in revije kot »Jadranko« ali »Ženski svet«. Marsikatera sta

ske ustanove na Tržaškem. Teško nam je naštevati vse prekoristne pobude, ki jih je društvo podvelo v zadnjem delovnem razdobju v korist našega človeka in predvsem šolske mladine. Idealni in neumorni predsednik dr. R. Marc nam je do potankosti osvetil žilavo in vztrajno pot navzgor v smislu prave in nesebične solidarnosti. Blagajnik g. Ignac Marc, pa nam je v jasnih številkah dokazal, kaj zmore društveni gospodar, ki se s srcem in dušo posveti društvenemu delovanju.

»Ves odbor, sestavljen predvsem iz naših požrtvovalnih gospá, moramo še po-

Slovenska prosvetna Matica voči vesele božične praznike in srečno novo leto vsem ljubiteljem slovenske kulture in omike.

ODBOR

sebej pohvaliti, za vse, prav vse, kar so storile v korist naše revne šolske mladine«, tako je dejal predsednik nadz. odbora, gospod ravnatelj Ferluga.

Zborovanje so pozdravili najvidnejši predstavniki našega narodnega in kulturnega življenja in zastopniki sorodnih in bratskih dobrodelnih organizacij.

Izvoljen je bil odbor s preizkušenim prof. dr. R. J. Marcem na čelu. Izpolnjujejo ga pa poleg nekaj starih tudi mladi odborniki.

M. U.

rejših Slovenk se bo gotovo spomnila znanih imen slovenskih žena, ki so stale visoko med vodilnimi osebnostmi v kulturnem življenju Slov. Tržičanov. Kdo se ne spominja Marije Skrinjarjeve, ki je s svojimi skromnimi močmi sama ustanovila »Zavod sv. Nikolaja« za hišne pomočnice v Trstu. Koliko mladih okoliških deklet se je zateklo do gospe Skrinjarjeve, po pomoč in nasvet, in tudi po prenočišče. In imena kot Mara Lamutova, Maša Gromova ali gospa Martelanceva! Zasluga naših babic in mater je, da so vzgojile trdne in značajne Slovence.

Pa še pogledjmo, kako je danes. Slovenska mati se v večini primerov boji spregovoriti s svojim sinčkom v javnosti slovensko besedo. Boji, se da bo njenega otroka sosedova dečad smejala. Zato poteka govorilno privajanje v mnogih primerih dvotirno: v materinem in tujem jeziku. Posledica strahu pred cesto je vpis slovenskega otroka v italijanski vrtec in od tu dalje v neslovensko šolo. Za tako raznarodovanje lastnih otrok se iščejo in najdejo »autemeljavanja« in »razloga«, ki so največkrat le puhli izgovori.

Tudi danes delujejo matere v najrazličnejših društvih in organizacijah. Toda edina ženska združevanja, ki tudi narodni zavesti posvečajo nekaj pažnje - so slovenske nabožne organizacije. Vse titovske in komunistične ženske organizacije so politične ustanove, kjer vlada fratelančni duh. Ta pa zapoveduje, da je glavni cilj zgrajena komunista. Slovensko besedo peha jo v kot. Narodna zavest je tu nacionalistična nestrpnost.

Kaj naj bi pa sploh storile, kar nas je še zavednih in trdnih Slovenk, ki nam je mari slovenska beseda?

Ali naj pozabimo, kaj so imele naše babice in za kaj so one delale? Naj pustimo, da slovenska zavest umira in počasi ugaša, ker ni nikogar, da bi vzgajal novi, najmlajši rod?

Ne, slovenske matere in žene! Imamo še vedno svojo lastno voljo in tudi svojo narodno zavest. Po mojem bi moralo slovensko demokratično gibanje organizirati lastna ženska društva z gospodinjstvi, kulturnimi in vsemi tistimi delavnostmi, ki zanimajo današnjo ženo, vse to pa na temeljih narodne zavesti in njenega utrjevanja.

Zena bi morala dobiti v demokratičnem tisku svojo rubriko! Predvsem pa bi to delo morale vzeti v roke mlade intelektualke. Tako bi dokazale, da jim slovenska šola ni posredovala zgolj potrebnega znanja, ampak jim naložila tudi odgovorne dolžnosti. Sele tako se bomo oddolžile vsemu, kar so za nas in za slovenstvo tržaškega ozemlja storile naše matere in babice.

Priznati moram, da so med nami še dekleta in žene, ki so ostale zveste slovenskim izročilom, ki požrtvovalno delujejo pri treh demokratičnih dobrodelnih ustanovah, ki so ob volitvah bodrile in svetovale slovenskim volivkam, ki se trudijo ob vsaki priložnosti za ohranitev slovenskega otroka narodni skupnosti. Na žalost pa je teh zaslužnih žena in deklet zelo, zelo malo. In vendar je še vse polno takih, ki bi tudi rade pomagale, ki bi se rade sestajale, pogovorile, se marsičesa potrebnega naučile.

Slovenske radijske oddaje so za našo ženo pogoste, so skrbno izbrane, zanimive in zelo koristne. Tem stikom pa manjka dinamika poslušalk, ki je tudi improvizirani dialogi in celo skupinski razgovori tehnično ne morejo aktivizirati. Radijski prenos so dragoceno gradivo, ki

Okrepimo „Demokracijo“

Dovolite mi, gospod urednik, da se v rubriki »Svobodna tribuna« oglašim tudi Slovenec, ki je moral v preteklosti zapustiti svoj rodni Trst in si poiskati kruha v tujini. Sem že deset let naročnik »Demokracije«, ki me tako živo povezuje z mojim rodnim mestom kakor tega ne zmorejo vsi sorodniki in znanci. Hudo mi je samo, da list ne izhaja tedensko. Prav v tem pa najbrž tiči tudi eden izmed velikih vzrokov propadanja slovenske narodne zavesti na Tržaškem. Saj je res, da danes ne manjka slovenskega branja v Italiji. Samo kakšen je ta tisk?

Edini resnični glasniki ogromne večine Slovencev na evropski celini so trije po obsegu res skromni listi, ki jih redno prebiram: eden na Tržaškem, drugi na Gorškem in tretji na Koroškem. Vse ostalo - in tega ni malo - je v glavnem, v eni ali drugi obliki, neužitna komunistična propaganda. To ne samo v političnem delu tega tiska, ampak se rdeča nit vleče od zunanjih in notranjih dogodkov, skozi beletristiko, gospodarstvo in kulturo ter zajema celo inserate. Če me kot civiliziranega človeka tak tisk zanima, potem je pametneje, da sežem po tisku, ki je v naslovu pove, čigav je in kdo ga plačuje. Vem, da mnogi tako ne mislijo, samoprepavara je priljubljena razvada in prav na to karto stavijo propagandisti.

Zavedam se s kakšnimi težavami se bori slovenski demokratični tisk; čudim se, kako da se sploh še vzdržuje, in z negotovostjo pričakujem vsako številko. Vendar je tu ključ ne samo propadanja slovenske narodne zavesti, ampak tudi usihajoče vere v osvoboditev našega naroda izpod komunistične strahovlade. Med Slovenci izven matične domovine so bili samo ti trije glasniki slovenske svo-

bode tisti, ki so sproti pobijali komunistične laži. Na prvem mestu »Demokracija«. To so potrdili komunistični voditelji sami (Hruščev) in tisti pogumni ruski, poljski, črnogorski in slovenski pisci, ki so v svojih delih povedali, kaj je in kaj ni komunizem.

Zato mislim, da je za okrepitev narodne zavesti in s tem demokratičnega duha nujno potrebna okrepitev demokratičnega tiska v zamejstvu. »Demokracija« mora vsaj enkrat tedensko med naš svet. Sproti mora pobijati, zavračati in razkrivati komunistične laži! Biti mora stalno, to je vsaj enkrat tedensko na preži! Je to tudi morda edini list v slovensčini, ki v poplavi komunističnega tiska tolmači in razlaga Slovencev stališča in mišljenja zahodnega sveta. »Demokracija« je resen korektiv in tolmač političnih dogodkov, ki jih komunistični tisk sproti falzificira. Nič čudnega, če se med preprostim ljudstvom ustvarja potvorjeno javno mnenje.

Zato, napnimo vsi demokratični Slovenci po vsem svetu vse sile, da »Demokracija« spet postane tednik! Tako bomo prav gotovo pripomogli tudi h krepitvi narodne zavesti na Tržaškem in Gorškem.

M... Rim

Ciril Budihna
TRGOVINA
Z MESANIM BLAGOM

želi vesel Božič in srečno novo leto!

Ul. Veniero, 6 GORICA

TRGOVINA JESTVIN

Žerjal Rado

želi vesel Božič in srečno novo leto!

BOLJUNEC

GOSTILNA
PRI POSTI

Zora Presl

želi vesel Božič in srečno novo leto!

BAZOVICA

GOSTILNA

Karel Fiegel

želi vesel Božič in srečno novo leto!

Trg De Amicis, 11 GORICA

TRGOVINA S CEVLJI

ČOTAR ANDREJ

želi vesel Božič in srečno novo leto!

Raštel 34 GORICA

VELETRGOVINA Z DEŽELNIMI PRIDELKI

VATOVEC JAKOB NASL.

želi vesel Božič in srečno novo leto!

TRST - UL. TORREBIANCA 19

JOSIP JERJAN

TRGOVINA JESTVIN
v TRSTU ul. Baiamonti 11
in v DOLINI

PEKARNA
v TRSTU ulica Combi

želi vesel Božič in srečno novo leto!

URARNA Bratina ZLATARNA

želi vesel Božič in srečno novo leto!

Korzo 18 TRŽIČ

Svojim prijateljem in klientom želi vesel Božič in srečno novo leto!

Hotel Kras

REPENTABOR

Vesel Božič in srečno novo leto želi

Kmečka banka
R. Z. Z. O. J. USTANOVLJENA 1909

GORICA
Ul. Morelli 14 - Tel. 2206

Trgovina
čevljev **Alpina**

želi vesel Božič in srečno novo leto!

Korzo Verdi 34 GORICA

TVRDKA UDOVIČ

Slovenska modna trgovina

TRST - Trg Ponterosso 5
Ulica Mazzini 44

želi vesel Božič in srečno novo leto!

PEKARNA
IN PRODAJA
KRUHA

Legiša Mirko

SESLJAN

želi vesel Božič in srečno novo leto!

Svojim klientom in prijateljem želi srečno novo leto

Milan Ambrožič

AVTORIZIRANI ELEKTRICIST

Viale Miramare, 29 - Tel. 29-322 TRST

TVRDKA

P. Udovič

VELETRGOVINA Z VRVMI
MORSKO TRAVO, ŽIMO IN SLIČNO

TRST - ULICA MILANO 29 - TELEF. 23-828

želi vesel Božič in srečno novo leto!

MANUFATURA IN KRAMARIJA

ČEPAR PETER PAVEL

želi vesel Božič in srečno novo leto!

TRST - Ulica Udine št. 36

VETRIH IVAN

ZALOGA DRV
IN PREMOGA

želi vesel Božič in srečno novo leto!

Ul. Lantieri, 5 - Tel. 25-47 GORICA

KLOBUČARNA

M. LEBAN

SPORNI IN KLASICNI KLOBUKI
DEZNIKI I. T. D.

želi vesel Božič in srečno novo leto!

Ul. Rastello, 28 - Tel 3907 GORICA

Svojim cenjenim odjemalcem in prijateljem želi vesel Božič in srečno novo leto 1959!

MARC IGNAC

TRGOVINA JESTVIN

TRST - UL. S. MARCO 10

Antonija Legiša por. Bravin

TRGOVINA JESTVIN

želi vesel Božič in srečno novo leto!

DEVIN

Svojim cenjenim odjemalcem in prijateljem želi srečno novo leto!

Čurška Uršič Albert

ZALOGA VINA IN LIKERJEV

Trst - Ulica C. Rittmayer 7 - Tel. 23-748

Semena in kmetijske potrebščine

Furlani Edvard

želi vesel Božič in srečno novo leto!

TRST - Ulica Milano 18

TRGOVINA JESTVIN

Cence Dominik

Ob priliki 60-letnice nepretrganega udejstvovanja v jestvinski stroki, se pristrčno zahvaljujem vsem cenjenim odjemalcem za izkazano mi naklonjenost ter upam, da bodo tudi v bodoče izkazovali enako naklonjenost mojim naslednikom.

želi vesel Božič in srečno novo leto!

Sv. Križ 125

GOSTILNA

KOMEL

želi vesel Božič in srečno novo leto!

Via Trieste 104 GORICA

STROJNO MIZARSTVO

MILIVOJ PERTOT

želi vesel Božič in srečno novo leto!

BARKOVLJE BOVETO 12

PEKARNA IN SLAŠČIČARNA

Karel Franceschin

TRST - Trg Libertà 6 - Telefon 38-984

želi - svojim cenjenim odjemalcem, prijateljem in znancem vesel Božič in uspeha polno novo leto!

ADOLF MLAKAR

MEHANIČNA DELAVNICA

želi vesel Božič in srečno novo leto!

Ul. Donizetti GORICA

Viljem Pauletich

JESTVINE

želi vesel Božič in srečno novo leto!

STANDREZ, 110

- EMAJLIRANI STEDILNIKI IN PECI NAJMODERNEJSIH OBLIK NA VSA GORIVA
- POPOLNA OPREMA ZA KUHINJE, RESTAVRACIJE, IZ EMAJLA NERJAVEČEGA (INOX) JEKLA ITD.
- ELEKTRICNI LIKALNIKI, SESALCI ZA PRAH, PRAJNI STROJI, GRELCI ZA VODO, HLADILNIKI
- DEKORATIVNI PREDMETI UMETNE OBRTI, OD KERAMIKE DO BRUŠENEGA KRISTALA
- LESTENCI TER VSEH VRST ELEKTRICNIH LUCI, KLASICNE IN MODERNE OBLIKE

Kerže

TRST
PIAZZA S. GIOVANNI, 1
TEL. 35-019

Stanko Koren

ELEKTRICNE
IN
VODOVODNE NAPELJAVE

želi vesel Božič in srečno novo leto!

Ul. Mattioli, 11 GORICA

IVAN FRANCO

TRGOVINA S CEVLJI

želi vesel Božič in srečno novo leto!

Corso Verdi, 32 GORICA

MEHANIČNA DELAVNICA
IN TRGOVINA RADIO - APARATOV
SIVALNIH STROJEV - DVOKOLES ITD.

Tvrška KNEZ WALTER

želi vesel Božič in srečno novo leto!

TELEFON 22-523 NABREZINA

TRGOVINA
ZELEZNINE

Josip Terčon

želi vesel Božič in srečno novo leto!

NABREZINA

Ivan Lupše

TRGOVINA »PRI SONCU«

želi vesel Božič in srečno novo leto!

TRST
UL. RISMONDO vogal ul. CORONEO

BUFET pri Jožkotu

TOČILO SE PRISTNA
DOMAČA, ISTRSKA
TER BRISKA VINA
IN KRASKI ČERAN

POSTREŽEMO TUDI
Z DOMOČO KUHINJO

TRST - Ul. Ghèga št. 3

NOVA TRGOVINA

DORČE TERČON

ZELEZNINA - DROGERIJA

želi vesel Božič in srečno novo leto!

SESLJAN

TRGOVINA JESTVIN

Berce Franc

želi vesel Božič in srečno novo leto!

BORST

GOSTILNA

Luxa

želi vesel Božič in srečno novo leto!

PROSEK, 137

JESTVINE

Justina Gustinčič

želi vesel Božič in srečno novo leto!

SV. KRIZ, 340

TRGOVINA Z JESTVINAMI

Maurič

želi vesel Božič in srečno novo leto!

Ul. C. Cosulich, 47 TRZIC

JERKIČ LUDVIK

URARNA - ZLARNARNA

želi vesel Božič in srečno novo leto!

Ul. Arcivescovado, 1 GORICA

JESTVINE

Ivan Velišček

želi vesel Božič in srečno novo leto!

Ul. Monte Santo, 91, tel. 3285 - GORICA

CEVLJARNA

Kosič Benedikt

želi vesel Božič in srečno novo leto!

RASTEL GORICA

POSLOVNA AGENCIJA

Agencija di affari in avtoprevoznitvo

ELLO IN SULKO

IMPORT - EXPORT

ULICA MAMELI št. 8 - TEL. 52-65

Vam preskerbi vsakovrstne dokumente, potne listine in vizume; Sestavlja prošnje in prijave; Posreduje v splošnih kupčijah.

Odgovorni urednik:
Prof. IVAN RUDOLF
Tiskarna Adria, d. d. v Trstu

Uredništvo in uprava:
Trst, ul. Machiavelli 22-II. - tel. 3-62-75

Dopisi za uredništvo:
ulica S. Anastasio 1/c - Tel. 23-039

Goriško uredništvo:
Gorica, Riva Piazzutta 18-I.

CENA: posamezna številka L 30.—

Naročnina:
mesečno L 50.— — letno L 600.—

Za inozemstvo:
mesečno L 90.— — letno L 1000.—

Poštni čekovni račun: Trst št. 11-7223